

MASTER'S THESIS

Groepstoezicht op Nederlandse verzekeraars: het normenkader ontrafeld

Keemink, K.M.

Award date:
2024

Awarding institution:
Department of Private Law

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 18. Jun. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

Groepstoezicht op Nederlandse verzekeraars: het normenkader ontrafeld

Naam : Klaartje M. Keemink
Studentnummer : 851693258
Cursuscode : RM9906
Begeleider : prof. mr. drs. M.L. Hendrikse
Examinator : prof. mr. J.G.J. Rinkes
Datum : 15 januari 2024
Aantal woorden : 13.491

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Schets van de problematiek	5
1.2	Onderzoeksvragen	6
1.3	Opzet van het onderzoek	6
2	Relevante Nederlandse wet- en regelgeving	9
3	Begrippen die worden gehanteerd om een groep te definiëren	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Het begrippenkader in de Europese jaarrekeningrichtlijnen	11
3.3	Kernbegrippen in de richtlijnen voor verzekeringstoezicht	14
3.4	Het begrippenkader in de Wft	17
3.5	Relatie met de begrippen uit het BW	21
3.6	Conclusie	22
4	Reikwijdte van de verschillende varianten van het groepstoezicht	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Reikwijdte van het groepstoezicht en mogelijke varianten daarbinnen	23
4.3	Samenloop	26
4.4	Nadere afbakening	26
4.5	Schematische weergave	28
5	Het normenkader voor de verschillende typen groepen	31
5.1	Inleiding	31
5.2	Regels met algemene strekking	31
5.2.1	Inleiding	31
5.2.2	Faciliterende bepalingen	32
5.2.3	Overige bepalingen die voortvloeien uit Solvency II	33
5.2.4	Bepalingen die voortvloeien uit de Whav	33
5.3	Regels die van toepassing zijn op grond van artikel 3:285 lid 1 of 2 Wft	34
5.3.1	Hoofdpijnen van de toepasselijke regels	34

5.3.2	Kwantitatieve financiële eisen.....	35
5.3.3	Periodieke toezichtrapportages: jaarstaten, kwartaalstaten, RSR.....	38
5.3.4	SFCR en informatie groepsstructuur	39
5.3.5	ORSA	40
5.3.6	Risicoconcentraties en intragroepstransacties	41
5.3.7	Eisen aan beleidsbepalers	42
5.3.8	Interne besturing en risicomanagement	43
5.3.9	Vorbereidend groepscrisisplan	46
5.4	Regels die van toepassing zijn bij groepen met een niet-Europese moederonderneming ...	47
5.5	Consequenties van groepstoezicht bij groepen met een gemengde verzekeringsholding als moederonderneming	48
6	Enkele aandachtspunten	51
7	Samenvattende conclusie	53
	Aangehaalde literatuur	57
	Aangehaalde jurisprudentie	59
	Aangehaalde Europese richtlijnen en verordeningen	61

1 Inleiding

1.1 Schets van de problematiek

Op 1 januari 2016 trad een nieuw prudentieel toezichtskader voor de verzekeringssector in werking. De basis voor dit toezichtskader, doorgaans aangeduid als Solvency II, was de Europese Solvency II-richtlijn.¹ De richtlijn voorzag in maximumharmonisatie, zodat de prudentiële regels voor de verzekeringssector in de hele Unie gelijk werden getrokken. In de Nederlandse wetgeving werd deze richtlijn geïmplementeerd in de Wet op het financieel toezicht (Wft).

Een belangrijke wijziging betrof het verzekeringsgroepstoezicht. Titel III van de richtlijn is geheel gewijd aan het groepstoezicht. Onder Solvency II werd het groepstoezicht geïntensiveerd en veel verder uitgewerkt dan voordien het geval was.² De Solvency II-regelgeving met betrekking tot verzekeringsgroepen heeft niet alleen gevolgen voor de verzekeraar die binnen een groepsstructuur opereert, maar ook voor de onderneming aan het hoofd van de groep en mogelijk ook voor andere groepsonderdelen. Dit impliceert een uitbreiding van de werkingssfeer van de financiële toezichtswetgeving tot ondernemingen die niet zelf als financiële onderneming kwalificeren.³ Het is dan ook van belang dat de implicaties van het toezichtrecht voor alle betrokkenen helder zijn. De praktijk is helaas anders. Illustratief in dit verband is de constatering van de Raad van State dat de Wft steeds minder overzichtelijk wordt en dat de toegankelijkheid daarvan verder afneemt. Het toenemende gebruik van verordeningen en de techniek van het dynamisch verwijzen⁴ dragen bij aan de complexiteit van de Wft, die op veel terreinen niet meer zelfstandig leesbaar is.⁵ Diverse auteurs onderschrijven deze kritiek.⁶ Het probleem van ontoegankelijke regelgeving speelt ook bij het onderwerp verzekeringsgroepstoezicht. Zowel de Wft als de richtlijn zijn op dit punt lastig leesbaar. Ook de literatuur biedt geen houvast en jurisprudentie ontbreekt.

¹ Richtlijn 2009/138/EG (*Solvency II-richtlijn*).

² *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 1, 12 en Lieveerse 2016, p. 45.

³ Lieveerse 2016, par. 3.3.

⁴ Dynamisch verwijzen houdt in dat in een regeling verwezen wordt naar verplichtingen in andere regelgeving, zonder dat deze verplichtingen worden overgenomen in de desbetreffende regeling en met inbegrip van latere wijzigingen in de regelgeving waarnaar verwezen wordt. (Bij statische verwijzing wordt verwezen naar de andere regelgeving zoals die op een specifiek tijdstip luidt.)

⁵ *Kamerstukken II* 2014/15, 34208, nr. 4, p. 4. Dit advies betreft weliswaar een ander wetsvoorstel (de Implementatiewet Europees kader voor herstel en afwikkeling van banken en beleggingsondernemingen) maar de hierin genoemde problematiek is ook op de geïmplementeerde Solvency II-regelgeving van toepassing.

⁶ Lieveerse 2016, p. 49-50 en Van den Hurk, *FR* 2015/10, p. 365-366.

Voor de verzekeraar,⁷ de houdstermaatschappij en ook voor de toezichthouder is het wenselijk om een goed inzicht te hebben in de verplichtingen en verantwoordelijkheden die voortvloeien uit het feit dat een verzekeraar binnen een groepsstructuur opereert. In deze scriptie ga ik op zoek naar dit inzicht.

1.2 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan welke verplichtingen en verantwoordelijkheden voor verzekeringsgroepen voortvloeien uit het prudentiële toezichtskader en eventuele knelpunten te signaleren. Daarbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *Welke verplichtingen en verantwoordelijkheden zijn op grond van de prudentiële wetgeving van toepassing op een verzekeraar die binnen een groepsstructuur opereert of een met deze verzekeraar verbonden onderneming?*

Ik onderscheid daarbij verschillende deelvragen. Allereerst is van belang wanneer er sprake is van een groep waarop groepstoezicht van toepassing is. De definities in de regelgeving, zowel in de Wft als in de Solvency II-richtlijn, zijn complex en bevatten verwijzingen naar verschillende Europese richtlijnen. Dit leidt ertoe dat deze vraag allereerst uiteenvalt in twee deelvragen: (1) wat is de betekenis van de begrippen die worden gehanteerd om een groep te definiëren, en (2) hoe wordt met behulp van deze begrippen vastgesteld of groepstoezicht van toepassing is? Omdat het groepstoezicht verschillende vormen kent, luidt vervolgens de derde deelvraag hoe wordt vastgesteld welke vorm van toepassing is? De vierde en laatste deelvraag is, welke verplichtingen en verantwoordelijkheden voor de verzekeraar of een met deze verzekeraar verbonden onderneming voortvloeien uit de prudentiële wetgeving, indien groepstoezicht van toepassing is?

1.3 Opzet van het onderzoek

Het onderzoek start met een inventarisatie van het relevante wettelijke kader, opgenomen in hoofdstuk 2. Vervolgens behandel ik de eerste deelvraag. Het gaat hier om de betekenis van enkele kernbegrippen, die het best begrepen kunnen worden tegen de achtergrond van de historie van de gehanteerde definities. Ik heb daarom zowel de historische ontwikkeling als de huidige definities beschreven. Daarbij heb ik gebruik gemaakt van beschikbare literatuur maar ook de (historische) Nederlandse en Europese regelgeving met bijbehorende parlementaire stukken zijn bestudeerd. Deze deelvraag wordt besproken in hoofdstuk 3.

⁷ Onder ‘verzekeraar’ wordt in deze scriptie, tenzij anders vermeld, een Nederlandse verzekeraar verstaan die valt onder de werkingssfeer van de Solvency II-richtlijn.

De tweede en derde deelvraag worden gecombineerd besproken in hoofdstuk 4. Het antwoord op deze deelvragen volgt uit de artikelen 3:285, 3:286 en 3:287 Wft die samen bepalen of, en zo ja in welke vorm groepstoezicht van toepassing is. De werking van deze artikelen in hun onderlinge samenhang is niet eenvoudig uit de wetstekst af te leiden. Hoofdstuk 4 bevat daarom naast een toelichting op de gehanteerde begrippen ook een schematisch overzicht dat ik heb opgesteld om de toepassing van deze artikelen in de verschillende situaties inzichtelijk te maken.

De uitwerking van de vierde en laatste deelvraag vergde een grondige analyse van de wettelijke regelingen in de afdelingen 3.6.1 en 3.6.3 Wft.⁸ Afdeling 3.6.3 Wft bestaat vooral uit bepalingen gerelateerd aan Solvency II, daarnaast is een enkele bepaling opgenomen die volgt uit de Whav.⁹ Ik heb deze deelvraag bezien vanuit het perspectief van een Nederlands groepsonderdeel. Bij mijn analyse heb ik alle bepalingen betrokken die een verplichting of verantwoordelijkheid voor de verzekeraar, de moederonderneming of de groep inhouden. Daarbij heb ik de Wft-bepalingen vergeleken met de corresponderende bepalingen van de Solvency II-richtlijn en heb ik de toelichtende teksten in de richtlijn of parlementaire stukken bestudeerd. In deze analyse heb ik ook de bijbehorende lagere regelgeving betrokken, evenals de gerelateerde bepalingen uit de Gedelegeerde Verordening.¹⁰

Voor een beter inzicht heb ik de resultaten van de analyse niet gepresenteerd in de volgorde van de bepalingen, maar gerubriceerd naar onderwerp. Hoofdstuk 5 is hieraan gewijd.

Uiteraard heb ik bij mijn onderzoek ook in de juridische databanken gezocht naar vakliteratuur over dit onderwerp of relevante rechtspraak. De vakliteratuur bleek evenwel voornamelijk beperkt tot citaten uit de parlementaire stukken en relevante jurisprudentie ontbreekt.

Deze scriptie is als volgt opgebouwd. Het volgende hoofdstuk bevat een overzicht van de relevante Nederlandse wet- en regelgeving. De hoofdstukken 3, 4 en 5 bespreken de verschillende deelvragen zoals hierboven toegelicht. Daarna volgen in hoofdstuk 6 enkele aandachtspunten waarna ik afsluit met een conclusie.

⁸ Uitgezonderd is paragraaf 3.6.3.0; deze paragraaf betreft verzekeraars met beperkte risico-omvang ('Solvency II -basic verzekeraars') die niet vallen onder de Solvency II-richtlijn en ook buiten de scope van deze scriptie vallen. Andere wetgeving dan hier genoemd, waaronder aanvullende regelgeving met betrekking tot financiële conglomeraten, blijft buiten beschouwing.

⁹ Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars (*Stb.* 2018, 489).

¹⁰ Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 (*PbEU* 2015, L 12).

2 Relevante Nederlandse wet- en regelgeving

De met betrekking tot groepstoezicht op Nederlandse verzekeraars relevante wet- en regelgeving vormt een divers geheel. Enerzijds is er nationale wetgeving, met als belangrijkste wet de Wet op het financieel toezicht (Wft), aangevuld met verschillende op de Wft gebaseerde besluiten en regelingen. Anderzijds is er Europese wetgeving. Voor het prudentieel toezicht op verzekeraars is er sprake van vrijwel volledige Europese harmonisatie, wat uitvoerige en gedetailleerde regelgeving meebrengt. Binnen de nationale wet- en regelgeving zijn de volgende regelingen van belang.

Allereerst is er de Wft die op 1 januari 2007 in werking trad. De Wft is multi-sectoraal; de komst van de Wft betekende het einde van de tot dat moment bestaande sectorale toezichtswetten. De Wft heeft een vrij overzichtelijke structuur en bestaat uit verschillende delen. Voor het groepstoezicht zijn met name deel 1 (Algemeen deel) en deel 3 (Prudentieel Toezicht Financiële Ondernemingen) interessant.

Deel 1 begint met de gehanteerde definities. Bij gebruik van de Wft is het belangrijk om te beseffen dat de termen die in de Wft worden gehanteerd een specifieke, in artikel 1:1 Wft gedefinieerde betekenis kunnen hebben.¹¹ Deel 1 bevat ook verschillende paragrafen die gaan over toezicht, toezichthouders en handhaving.

Deel 3 betreft het prudentiële toezicht, waarbij voor het groepstoezicht met name delen van hoofdstuk 3.6. (Bepalingen ten aanzien van richtlijn groepen) relevant zijn. In het bijzonder betreft het afdeling 3.6.1, met algemene bepalingen, en afdeling 3.6.3 welke afdeling gewijd is aan het toezicht op verzekeraars in richtlijn groepen. Vermeldenswaard is dat de subparagraaf 3.6.3.3a, over het voorbereidend crisisplan, is voortgekomen uit de Whav.¹² Dit geldt ook voor enkele onderdelen van hoofdstuk 3A.2 Wft die betrekking hebben op de afwikkeling van onder andere verzekeraars en ook voor groepen relevant kunnen zijn.

De Wft is opgezet als een kaderwet: veel van de Wft-voorschriften worden nader uitgewerkt in ministeriële regelingen en algemene maatregelen van bestuur.¹³ Ook deze lagere regelgeving speelt dus een belangrijke rol. De in relatie tot het groepstoezicht meest belangrijke regelingen zijn het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr Wft) en het Besluit prudentieel toezicht financiële groepen (Bptfg Wft).

¹¹ Haentjens, Raas & Rank, in: *Compendium Financieel Recht 2022*, par 1.2.1.

¹² Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars (Stb. 2018, 489).

¹³ Haentjens, Raas & Rank, in: *Compendium Financieel Recht 2022*, par. 1.3.

Voor de relevante Europese regelgeving wordt de basis gevormd door de Solvency II-richtlijn. De richtlijn volgt de zogenoemde Lamfalussy-structuur. Dit betekent dat er drie niveaus van regelgeving worden onderscheiden.¹⁴

Level 1 betreft de richtlijn. Dit is een kaderrichtlijn waarin alleen de hoofdlijnen van het toezichtskader staan.

Level 2 wordt gevormd door de uitvoeringsmaatregelen, die zijn opgesteld door de Europese Commissie en veelal in rechtstreeks werkende verordeningen zijn ondergebracht.

Level 3 regelgeving wordt opgesteld door Eiopa.¹⁵ Dit kan bindende regelgeving zijn die rechtstreeks toepasselijk is in elke lidstaat, maar ook een vorm van *soft law* zonder formele bindende kracht, zoals de richtsnoeren (*Guidelines*) van Eiopa.

Hoewel de richtlijn geen rechtstreekse werking heeft en in het nationale recht dus doorwerkt via de nationale wetten waarin de richtlijn is geïmplementeerd, speelt de tekst van de richtlijn in de praktijk van het groepstoezicht een belangrijke rol, omdat in de regelgeving veelvuldig verwezen wordt naar expliciet genoemde artikelen uit de richtlijn. Een belangrijke en zeer uitgebreide *level 2* regeling die wel rechtstreeks werkende voorschriften bevat, is de Gedelegeerde Verordening (EU 2015/35).¹⁶

Daarnaast zijn er nog verschillende relevante *level 3* regelingen die een nadere uitwerking bevatten van de in de hogere regelgeving opgenomen materie. Voor het groepstoezicht relevante bindende uitvoeringsverordeningen zijn de Uitvoeringsverordeningen (EU) 2015/2450 en (EU) 2015/2452.

Hoewel de hierboven genoemde regelingen geen uitputtend overzicht vormen, is hiermee wel het meest relevante wettelijke kader geschetst. Naast de hier genoemde bindende regelgeving is er ook sprake van niet-bindende regelgeving, zoals de hierboven genoemde richtsnoeren van Eiopa en diverse beleidsuitingen van DNB. Deze vormen van *soft law* kunnen in de praktijk zeker van belang zijn.¹⁷ Waar relevant zal ik daar in de navolgende hoofdstukken ook naar verwijzen.

¹⁴ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 2; Silverentand & Van der Eerden (red.) 2018, p. 22.

¹⁵ Eiopa staat voor *European Insurance and Occupational Pensions Authority*, met ingang van 1 januari 2011 ingesteld als Europese toezichthouder voor de verzekeringssector. Voorganger van Eiopa was het *Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors* (CEIOPS).

¹⁶ Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 van de Commissie (*PbEU* 2015, L 12).

¹⁷ De Serière & Jennen, *Ondernemingsrecht* 2017/143, par. 3.6 en 4.1: Beleidsuitingen die de interpretatie van wettelijke normen van toezichthouders worden vaak meegewogen in rechterlijke uitspraken. Europese *soft law* instrumenten zijn primair gericht op de lidstaten en de nationale toezichthoudende autoriteiten maar zijn via die weg wel van belang voor de financiële ondernemingen.

3 Begrippen die worden gehanteerd om een groep te definiëren

3.1 Inleiding

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag in deze scriptie is om te beginnen van belang te kunnen onderscheiden wanneer er sprake is van een groep waarop groepstoezicht van toepassing is. De regelgeving voorziet uiteraard in de nodige definities. Deze definities zijn echter lastig te doorgronden, onder meer doordat ze verwijzingen bevatten naar andere definities uit verschillende Europese richtlijnen. Bij nadere bestudering valt op dat de diverse definities enkele kernbegrippen bevatten die worden gebruikt om een groep te definiëren, in het bijzonder: moederonderneming, dochteronderneming en deelneming. In dit hoofdstuk ga ik in op de betekenis van deze kernbegrippen. Omdat deze het best kunnen worden begrepen tegen de achtergrond van de historie van de gehanteerde definities, beschrijf ik zowel de historische ontwikkeling als de huidige definities van deze kernbegrippen.

3.2 Het begrippenkader in de Europese jaarrekeningrichtlijnen

Het startpunt hierbij wordt gevormd door de Europese jaarrekeningrichtlijnen; de Solvency II-richtlijn grijpt voor definiëring van het groepsbegrip terug op deze richtlijnen. De jaarrekeningrichtlijnen hadden ten doel de regels voor financiële verslaglegging in de lidstaten te harmoniseren. De basis hiervoor werd al lang geleden gelegd: in Richtlijn 78/660/EG¹⁸ werden regels geformuleerd voor de enkelvoudige jaarrekening, waarna in Richtlijn 83/349/EEG¹⁹ regels volgden voor de geconsolideerde jaarrekening van ondernemingen. Deze richtlijnen staan respectievelijk bekend als de ‘vierde richtlijn’ en de ‘zevende richtlijn’.²⁰ In 2013 zijn beide richtlijnen vervangen door de jaarrekeningenrichtlijn (Richtlijn 2013/34/EU).²¹

Uit de zevende richtlijn volgde wanneer een geconsolideerde jaarrekening moest worden opgesteld. Cruciaal was of er sprake was van een moeder-dochterrelatie tussen twee ondernemingen. In dat

¹⁸ Richtlijn 78/660/EEG (*Vierde Richtlijn*).

¹⁹ Richtlijn 83/349/EEG (*Zevende Richtlijn*).

²⁰ De nummering verwijst naar een reeks van richtlijnen inzake het vennootschapsrecht, startend met de ‘eerste richtlijn’ (68/151/EEG) uit 1968, waarmee op verschillende deelgebieden Europese harmonisatie van regels inzake het vennootschapsrecht is gerealiseerd.

²¹ Richtlijn 2013/34/EU (*jaarrekeningenrichtlijn*).

geval behoorde de moederonderneming een geconsolideerde jaarrekening op te stellen. Vervolgens kon uit de richtlijn worden afgeleid hoe de consolidatiekring (het geheel van ondernemingen die in de consolidatie worden betrokken) was samengesteld.

De criteria die werden gehanteerd om te bepalen of de verhouding tussen twee ondernemingen als een moeder-dochterrelatie moet worden aangemerkt zijn beschreven in artikel 1 van de zevende richtlijn. De opstellers van de richtlijn moesten hierbij een keuze maken uit verschillende mogelijke benaderingen. Zo kon de vanouds belangrijke kapitaalmaatstaf als uitgangspunt worden genomen, waarbij een onderneming als moederonderneming geldt indien zij een kapitaalbelang van meer dan 50% (een meerderheidsdeelneming) in de dochteronderneming heeft, maar ook de benadering waarbij bepalend is of een onderneming een overheersende invloed heeft op het bedrijfsbeleid van een andere onderneming ('operating unit concept'), of combinaties van beide.²² Voordat in 1983 de zevende richtlijn tot stand kwam hanteerden niet alle lidstaten dezelfde maatstaven.²³ De richtlijn kwam hieraan tegemoet door in artikel 1 een 'harde kern' van criteria voor consolidatieplicht te formuleren in het eerste lid, aangevuld met optionele uitbreidingsmogelijkheden in het tweede lid.²⁴ De 'harde kern' die voor alle lidstaten van toepassing was, betrof formele *power to control*.²⁵ Optioneel konden lidstaten als maatstaf de feitelijke beheersing toevoegen. Dit betekende dat een onderneming ook als moederonderneming kon worden aangemerkt als er sprake was van een deelneming in een andere onderneming waarop de deelnemende onderneming feitelijk een overheersende invloed uitoefende, of als zij met deze deelneming onder centrale leiding van de deelnemende maatschappij stond.²⁶ Voor de definitie van deelneming werd verwezen naar de vierde richtlijn. Daarmee werd bedoeld een belang in het kapitaal van een andere onderneming, gericht op een duurzame band met die andere onderneming teneinde de eigen bedrijfsuitoefening te bevorderen; bij een belang van 20% of meer werd een deelneming vermoed aanwezig te zijn.²⁷

²² Beckman, *O&F* 2005/66, p. 46-47.

²³ Beckman, *O&F* 2005/66, p. 49.

²⁴ Beckman, *O&F* 2005/66, p. 48.

²⁵ Beckman, *O&F* 2005/66, p. 49. Deze formele *power to control* wordt in artikel 1 lid 1 Richtlijn 83/349/EEG, kort samengevat, als volgt omschreven: meerderheid van de aandeelhouders-stemrechten, zwaarwegende aandeelhoudersrechten ten aanzien van benoeming en ontslag van bestuurders of commissarissen, of formeel vastgelegde aandeelhoudersrechten waardoor een overheersende invloed kan worden uitgeoefend.

²⁶ Artikel 1 lid 2 Richtlijn 83/349/EEG, kort weergegeven, zoals dit artikel luidde tot medio 2003.

²⁷ Artikel 17 Richtlijn 78/660/EG luidt: Voor de toepassing van deze richtlijn worden onder deelnemingen verstaan al dan niet in effecten belichaamde rechten in het kapitaal van andere ondernemingen, die ertoe strekken door het scheppen van een duurzame band met die andere ondernemingen de eigen bedrijfsuitoefening

In de jaren daarna bleek echter dat deze criteria niet meer voldeden. De internationale regels van de International Accounting Standards Board (IASB) en de regels van de zevende richtlijn liepen gaandeweg uiteen en in Europees verband wenste men aansluiting te zoeken bij de International Accounting Standards (IAS).²⁸ Dit had ook gevolgen voor de criteria voor een moeder-dochterrelatie tussen ondernemingen. Volgens IAS 27 moesten ook rechtspersonen waarop de moedermaatschappij een overheersende invloed kon uitoefenen, maar waarin zij geen aandelen bezat, als dochtermaatschappij worden aangemerkt. Dit moest voorkomen dat speciale juridische structuren (zogenoemde *special purpose vehicles*, of SPV's) werden uitgedacht om de consolidatieplicht te ontlopen.²⁹ Dat botste met de zevende richtlijn, waarin een vereiste was dat de moederonderneming een deelneming had in de dochteronderneming. In 2003 werd daarom de (optionele) maatstaf van artikel 1 lid 2 verruimd.³⁰ Een moeder-dochterrelatie kon nu ook gebaseerd zijn op feitelijke beheersing (iets preciezer geformuleerd: overheersende invloed of zeggenschap, dan wel gezamenlijke centrale leiding), zonder dat een deelneming in de dochteronderneming een voorwaarde was.³¹

Sindsdien zijn de criteria in de jaarrekeningrichtlijnen waarmee moet worden vastgesteld of de verhouding tussen twee ondernemingen als een moeder-dochterrelatie geldt niet meer inhoudelijk gewijzigd. Artikel 1 van de zevende richtlijn is in Richtlijn 2013/34/EU inhoudelijk ongewijzigd overgenomen als artikel 22 lid 1. Ook de definitie van deelneming is in Richtlijn 2013/34/EU inhoudelijk ongewijzigd overgenomen uit de vierde richtlijn.³²

te bevorderen. Er bestaat een vermoeden van deelneming, wanneer het door een vennootschap gehouden deel van het kapitaal van een andere vennootschap een door de Lid-Staten vastgesteld percentage, dat niet hoger mag zijn dan 20, overschrijdt.

²⁸ *Kamerstukken II* 2003/04, 29737, nr. 3, p. 3.

²⁹ *Kamerstukken II* 2003/04, 29737, nr. 3, p. 7.

³⁰ In 2003 kwam de moderniseringsrichtlijn 2003/51/EG tot stand. De zevende richtlijn werd daarbij gewijzigd.

³¹ De aangepaste tekst van artikel 1 lid 2 Richtlijn 83/349/EEG luidde: ‘ (...) indien: a) deze onderneming (moederonderneming) op een andere onderneming (dochteronderneming) een overheersende invloed of zeggenschap kan uitoefenen of feitelijk uitoefent; of b) deze onderneming (moederonderneming) en een andere onderneming (dochteronderneming) onder centrale leiding van de moederonderneming staan.’

³² Artikel 2, onderdeel 2, Richtlijn 2013/34/EU.

Een nieuw element in de Richtlijn 2013/34/EU is dat nu ook een definitie voor het begrip groep is opgenomen.³³ Deze definitie is afgeleid van de definities van moeder- en dochteronderneming en heeft geen zelfstandige betekenis. In de Solvency II-regelgeving en de Wft wordt ook niet naar deze definitie verwezen.

3.3 Kernbegrippen in de richtlijnen voor verzekeringstoezicht

De eerste Europese richtlijn over groepstoezicht op verzekeraars kwam in 1998 tot stand.³⁴ Voor deze Europese regelgeving boden de begrippen in de jaarrekeningrichtlijnen bruikbare handvatten. Artikel 2 van Richtlijn 98/78/EG kaderde het verzekeringsgroepstoezicht in en omschreef op welke verzekeraars het aanvullend toezicht van toepassing was. Voor toepasselijkheid van het aanvullend toezicht was vereist dat de verzekeraar een deelnemende onderneming was in een andere verzekeringsonderneming, of dat de moederonderneming van de verzekeraar aan bepaalde criteria voldeed. Voor de begrippen moederonderneming en deelneming maakte de richtlijn gebruik van de omschrijvingen uit de destijds geldende jaarrekeningrichtlijnen, maar nam deze niet zonder meer over. Zowel bij het begrip moederonderneming als bij het begrip deelneming werd voor het verzekeringsgroepstoezicht een bredere definitie gehanteerd. Een moederonderneming werd nu gedefinieerd als een moederonderneming in de zin van artikel 1 van de zevende richtlijn³⁵ met de toevoeging ‘alsmede iedere onderneming die, naar de mening van de bevoegde autoriteiten, feitelijk een overheersende invloed op een andere onderneming uitoefent’.³⁶ Praktisch gesproken kwam dit erop neer dat de lidstaatoptie van artikel 1 lid 2 van de zevende richtlijn, waarmee het mogelijk werd om feitelijke beheersing als criterium te hanteren, nu onderdeel werd van de definitie.³⁷ Ook de definitie van deelneming werd iets aangescherpt. Richtlijn 98/78/EG nam de definitie uit de vierde richtlijn als uitgangspunt, maar bepaalde ook dat er altijd sprake was van een deelneming in geval

³³ Artikel 2 onderdeel 11 Richtlijn 2013/34/EU definieert groep als ‘een moederonderneming en al haar dochterondernemingen’.

³⁴ Richtlijn 98/78/EG.

³⁵ Zoals beschreven in par. 3.2 bevatte het tweede lid van artikel 1 enkele lidstaatopties. De verwijzing naar artikel 1 van de zevende richtlijn moet m.i. zo worden begrepen dat hier alleen de omschrijvingen van artikel 1 lid 1 werden bedoeld, die immers voor alle lidstaten van toepassing waren.

³⁶ Artikel 1, onderdeel d, Richtlijn 98/78/EG.

³⁷ Strikt genomen ging deze uitbreiding zelfs verder dan de lidstaatoptie van artikel 1 lid 2 van de zevende richtlijn, omdat in 1998 bij deze lidstaatoptie nog de voorwaarde gold dat er een deelnemingsrelatie bestond. Richtlijn 98/78/EG stelde deze voorwaarde niet. In 2003 werd deze beperking ook in de zevende richtlijn geschrapt.

van een direct of indirect eigendom van 20% of meer van de stemrechten of van het kapitaal van een onderneming. Er was dus geen sprake van een weerlegbaar vermoeden zoals in de vierde richtlijn het geval was.

De definitie van deelneming was belangrijk omdat het groepstoezicht van Richtlijn 98/78/EG niet beperkt was tot groepen gebaseerd op een moeder-dochterrelatie. Artikel 2 lid 1 verplichtte tot aanvullend groepstoezicht op iedere verzekeraar met een deelneming in een andere (her)verzekeraar, ongeacht het land waar deze andere (her)verzekeraar gevestigd was.³⁸ Daarbij was niet vereist dat deze deelneming ook een dochteronderneming was. Het aanvullend groepstoezicht strekte zich dus ook uit tot een verzekeraar die wel een deelnemende onderneming, maar geen moederonderneming was.³⁹

De Solvency II-richtlijn, tot stand gekomen in 2009,⁴⁰ bouwde voort op het stelsel van de richtlijn uit 1998. De voor het groepstoezicht belangrijke begrippen moederonderneming en dochteronderneming werden niet wezenlijk gewijzigd.⁴¹ Het begrip deelneming werd nog verder uitgebreid: onder deelneming wordt nu ook verstaan het rechtstreeks of middellijk bezit van stemrechten of kapitaal van een onderneming waarop naar de mening van de toezichthoudende autoriteiten feitelijk een aanzienlijke invloed wordt uitgeoefend.⁴² De definitie van een deelnemende onderneming bevat nog een verdere uitbreiding: een onderneming is niet alleen een deelnemende onderneming als zij een dochteronderneming of deelneming heeft, maar ook als ondernemingen op grond van overeenkomst

³⁸ In artikel 2 lid 1 Richtlijn 98/78/EG wordt gesproken over een verzekeringsonderneming die een deelnemende onderneming is in minstens één verzekeringsonderneming, herverzekeringsonderneming of verzekeringsonderneming van een derde land. Artikel 1, onderdeel g, definieert deelnemende onderneming als: een onderneming die een moederonderneming is of een andere onderneming die een deelneming bezit.

³⁹ Dit werd ook nadrukkelijk beoogd, hetgeen blijkt uit overweging 7 bij de richtlijn. (*PbEG* L 330, p. 2)

⁴⁰ Richtlijn 2009/138/EG (*Solvency II-richtlijn*).

⁴¹ De definitie van moederonderneming resp. dochteronderneming in artikel 13, onderdeel 15 resp. 16, moet voor dit doel worden gelezen in samenhang met artikel 212 lid 2 van deze richtlijn.

⁴² Artikel 13, onderdeel 20, gelezen in samenhang met artikel 212 lid 2 van deze richtlijn. Terwijl bij een dochter over 'overheersende' invloed wordt gesproken, is het criterium bij een deelneming 'aanzienlijke' invloed.

of statuten onder gezamenlijke centrale leiding staan, of wanneer de bestuurs-, leidinggevend of toezichthoudende organen van deze ondernemingen een personele unie vormen.⁴³

Een verdere verbreding van de definitie van moeder- c.q. dochteronderneming volgt uit de definitie van het begrip groep in de Solvency II-richtlijn. In de richtlijn uit 1998 was het begrip groep niet gedefinieerd. De definitie in artikel 212 lid 1(c) van de Solvency II-richtlijn valt uiteen in twee delen die nogal verschillend van aard zijn. Het eerste onderdeel (i) omschrijft welke ondernemingen tot de groep gerekend moeten worden. Deze omschrijving is van belang bij de praktische invulling van allerlei verplichtingen die in het groepstoezicht aan de orde komen en zorgt daarbij voor consistentie. Als startpunt bij deze omschrijving is niet gekozen voor een moederonderneming, maar voor een deelnemende onderneming. Het tweede onderdeel (ii) van de definitie blijkt een extra manier te beschrijven waarmee een groep kan worden gevormd – een verbondenheid die niet is gebaseerd op kapitaalbanden, maar op geformaliseerde en langdurige financiële relaties. Deze verbondenheid van ondernemingen past niet binnen het reguliere begrippenkader van de groep zoals deze in onderdeel (i) beschreven wordt, maar wordt daarmee in deze definitie gelijkgesteld.

De achtergrond van dit onderdeel is te vinden in overweging 98 bij de richtlijn.⁴⁴ Daaruit kan worden afgeleid dat de richtlijn, met dit onderdeel, ook rekening wil houden met ondernemingen die niet door kapitaalbanden zijn verbonden, maar die wel financiële solidariteit nastreven en hieraan vorm willen geven door middel van (al dan niet contractuele) geformaliseerde en langdurige financiële relaties.

Dergelijke groepen worden via deze definitie onder het regime van het groepstoezicht gebracht. Een neveneffect van de in onderdeel (ii) gehanteerde formulering is, dat hiermee een verplichting wordt

⁴³ In de definitie van artikel 212 lid 1 (a) Solvency II-richtlijn is dit omschreven als een onderneming die met een andere onderneming verbonden is door een betrekking in de zin van artikel 12, lid 1, van Richtlijn 83/349/EEG. De bepaling waarnaar verwezen wordt staat nu als artikel 22 lid 7 in Richtlijn 2013/34/EU.

⁴⁴ *PbEU* 2009, L 335, p. 10. Overweging 98 luidt: Overeenkomstig de communautaire en nationale wetgeving moeten ondernemingen, met name onderlinge waarborgmaatschappijen en onderlinge verzekeringsmaatschappijen, concentraties of groepen kunnen vormen, niet door kapitaalbanden, maar via geformaliseerde en langdurige financiële relaties op basis van contractuele of andere materiële erkenning die financiële solidariteit tussen die ondernemingen garandeert. Indien via een gecentraliseerde coördinatie een overheersende invloed wordt uitgeoefend, moet op die ondernemingen toezicht worden uitgeoefend volgens dezelfde regels als die welke gelden voor groepen die zijn gevormd door kapitaalbanden, teneinde de verzekeringnemers op afdoende wijze te beschermen en gelijke voorwaarden voor alle groepen te creëren.

gecreëerd voor ondernemingen om in bepaalde situaties toestemming van de groepstoezichthouder te vragen.⁴⁵

Volgens de definitie moet, in een groep die gebaseerd is op dergelijke geformaliseerde relaties, de onderneming die de gecentraliseerde coördinatie uitoefent, worden beschouwd als de moederonderneming en de andere ondernemingen als dochterondernemingen. Praktisch gezien komt dit dus neer op een verdere uitbreiding van de definitie van moeder- c.q. dochteronderneming, waarmee de toch al complexe definitie nog iets complexer wordt.

Samenvattend kan worden gesteld dat onder Solvency II een ruime interpretatie wordt gegeven aan de definities waarmee de verhoudingen tussen ondernemingen worden gekarakteriseerd. Resumerend komt het erop neer dat volgens de Solvency II-richtlijn sprake is van een moederonderneming als deze onderneming:

- formele *power to control* heeft over de dochteronderneming; of
- naar de mening van de bevoegde autoriteiten, feitelijk een overheersende invloed uitoefent op de dochteronderneming; of
- de centrale coördinatie uitoefent bij een groep die stoelt op de totstandbrenging, door middel van een contract of op een andere wijze, van nauwe en duurzame financiële banden tussen die ondernemingen.

Ook de definities van deelneming en deelnemende onderneming zijn ruim geformuleerd en kennen onder Solvency II zowel een formele als een feitelijke component.

3.4 Het begrippenkader in de Wft

EU-richtlijnen hebben geen rechtstreekse werking en moeten in nationale wetgeving worden omgezet om uitgevoerd te kunnen worden.⁴⁶ De Solvency II-richtlijn werd in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd door middel van een groot aantal wijzigingen in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Door het lange tijdsverloop tussen de aanneming van de wet ter implementatie van de Solvency II-richtlijn⁴⁷ en de feitelijke inwerkingtreding ontstond de situatie dat de uiteindelijke Wft-

⁴⁵ De formulering bevat namelijk de passage '[waarbij] voor de vorming en ontbinding van dergelijke banden ter wille van deze titel vooraf toestemming moet worden verleend door de groepstoezichthouder'.

⁴⁶ Dit volgt uit artikel 288, 3^e alinea, VWEU: Een richtlijn is verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor zij bestemd is, doch aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen.

⁴⁷ Implementatiewet richtlijn solvabiliteit II (*Stb.* 2012, 679).

wijzigingen mede waren geënt op, met name, de Fico I-richtlijn.⁴⁸ Tegen deze achtergrond moeten ook de definities en begrippen van de Wft worden gezien.

In de Wft is ervoor gekozen om definities die voor de gehele Wft van belang zijn, zoveel mogelijk te concentreren in artikel 1:1 Wft.⁴⁹ Dit geldt ook voor de begrippen moederonderneming en dochteronderneming.⁵⁰ De definities van deze begrippen verwijzen naar de jaarrekeningrichtlijn⁵¹ en komen inhoudelijk overeen met de definities van de Solvency II-richtlijn,⁵² zonder de hierboven besproken impliciete uitbreiding van het begrip moederonderneming die volgt uit het tweede onderdeel van artikel 212 lid 1(c).

Waar in de Solvency II-richtlijn wordt gesproken over deelneming, hanteert de Wft de term richtlijndeelneming, dit om verwarring met het BW-begrip deelneming te voorkomen.⁵³ In het geval van verzekeringsgroepen geldt echter niet de algemene Wft-definitie van richtlijndeelneming, maar een variant daarop. Hiervoor is gekozen omdat de definitie in de Solvency II-richtlijn afweek van de definitie van deelneming in andere richtlijnen.⁵⁴ Op deze manier is bereikt dat de voor het

⁴⁸ In 2012 kwam de Implementatiewet richtlijn solvabiliteit II tot stand, maar het zou nog tot 1 januari 2016 duren voor deze wet in werking zou treden. In de tussentijd waren via de Wet implementatie Omnibus II-richtlijn uit 2015 alweer wijzigingen in de oorspronkelijke implementatiewet aangebracht, onder meer vanwege de totstandkoming van de Fico I-richtlijn (2011/89/EU) en van de Omnibus II-richtlijn (2014/51/EU).

⁴⁹ *Kamerstukken II* 2012/13, 33575, nr. 3, p. 7.

⁵⁰ De terminologie luistert nauw. In artikel 1:1 Wft worden naast moederonderneming ook de begrippen moedermaatschappij, EU-moederinstelling en EU-moederonderneming genoemd. Deze begrippen zijn voor het groepstoezicht op verzekeraars niet relevant.

⁵¹ De Wft-definitie verwijst niet naar de zevende richtlijn maar naar de jaarrekeningenrichtlijn (Richtlijn 2013/34/EU). Daarnaast betreft de Wft in de definitie van moederonderneming ook het oude artikel 2 van de zevende richtlijn (thans artikel 22 lid 3 t/m 5, Richtlijn 2013/34/EU). De MvT zegt hierover: “Artikel 2 geeft aan hoe artikel 1 moet worden toegepast en ook zonder vermelding van artikel 2 ligt het voor de hand dit artikel toe te passen. Ter wille van de duidelijkheid is er daarom voor gekozen ook artikel 2 te noemen.” (*Kamerstukken II* 2011–2012, 33273, nr. 3, p. 26). Het betreft hier geen inhoudelijke verschillen.

⁵² De definitie van moederonderneming resp. dochteronderneming in artikel 13, onderdeel 15 resp. 16, moet voor dit doel worden gelezen in samenhang met artikel 212 lid 2 van deze richtlijn (zoals ook genoemd in de voetnoten bij paragraaf 3.3).

⁵³ Het begrip deelneming wordt in het BW gedefinieerd in artikel 2:24c BW.

⁵⁴ *Kamerstukken II* 2011–2012, 33273, nr. 3, p. 28, over onderdeel c van de definitie van richtlijndeelneming.

verzekeringstoezicht relevant definitie in de Wft overeenstemt met de definitie in de Solvency II-richtlijn.⁵⁵

Ook bij het begrip deelnemende onderneming is er inhoudelijk geen verschil met de definitie van de Solvency II-richtlijn. Waar de Solvency II-richtlijn verwijst naar een jaarrekeningrichtlijn, kiest de Wft hier voor een inhoudelijke omschrijving van gelijke strekking.

Bij de implementatie van de Solvency II-richtlijn werd in de Wft ook het begrip richtlijn groep geïntroduceerd. Dit was nodig om verwarring met het groepsbegrip van artikel 2:24b BW te voorkomen.⁵⁶ De gedachte was dat dit nieuwe begrip aansloot bij zowel de richtlijn financiële conglomeraten als de Solvency II-richtlijn.⁵⁷ Om toch het noodzakelijk geachte onderscheid te kunnen maken tussen verzekeringsrichtlijn groepen en andere groepen, werd ook het begrip verzekeringsrichtlijn groep in de definities opgenomen.⁵⁸

De Wft-definitie van richtlijn groep bestaat, evenals de definitie van groep in de Solvency II-richtlijn, uit twee onderdelen.⁵⁹ Mijns inziens wordt in de Wft-definitie enigszins afgeweken van de Solvency II-richtlijn. In het eerste onderdeel van de Wft-definitie wordt de richtlijn groep, kort gezegd, omschreven als het geheel van moeder, dochter en deelnemingen van die moeder en dochter. De Solvency II-definitie grijpt echter aan bij de deelnemende onderneming.⁶⁰ Daarmee is de Wft-definitie beperkter dan de Solvency II-definitie. Een deelnemende onderneming is immers niet altijd ook een moederonderneming.⁶¹

⁵⁵ In de richtlijn gaat het om artikel 13, onderdeel 20, gelezen in samenhang met artikel 212 lid 2 Solvency II-richtlijn. De Engelse tekst van de richtlijn gebruikt het woord *significant*; in de Wft is dit vertaald met ‘significant’ terwijl dit in de Nederlandse tekst van de richtlijn is vertaald met ‘aanzienlijk’.

⁵⁶ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 28.

⁵⁷ *Kamerstukken II* 2012/13, 33575, nr. 3, p. 8.

⁵⁸ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 32. In de MvT wordt toegelicht dat het noodzakelijk was om onderscheid te kunnen maken omdat er in de Solvency II-richtlijn op grond van artikel 212 lid 1, onderdeel c, laatste alinea, een rol is weggelegd voor DNB, terwijl hiervan bij andere richtlijnen geen sprake is.

⁵⁹ Artikel 212 lid 1 onder (c) Solvency II-richtlijn.

⁶⁰ Het eerste onderdeel van de Solvency II-definitie van groep begint met de woorden ‘[een groep ondernemingen] die bestaat uit een deelnemende onderneming, haar dochterondernemingen en (...)’.

⁶¹ Uit de parlementaire geschiedenis kan worden afgeleid dat er in de Wft niet bewust is afgeweken van de richtlijntekst. De aanname was dat de fico-richtlijn en de Solvency II-richtlijn dezelfde definitie voor ‘groep’ hanteerden en dat ook in de ‘oude’ situatie altijd sprake diende te zijn van een moederonderneming (*Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 12 en 29).

Ook het tweede onderdeel van de Wft-definitie bevat een formulering die afwijkt van de Solvency II-richtlijn. Dit onderdeel b beoogt het tweede deel, in artikel 212 lid 1(c) onder (ii), van de groepsdefinitie van de Solvency II-richtlijn te implementeren.⁶² Kort gezegd wordt dit in de Wft geïnterpreteerd als een situatie van groepsverbondenheid omdat sprake is van centrale leiding. Daarbij gebruikt de Wft-definitie een formulering ontleend aan de zevende richtlijn.⁶³ Dit komt feitelijk overeen met ‘verbonden zijn door een betrekking als bedoeld in artikel 12, lid 1, van Richtlijn 83/349/EEG’. In de Solvency II-richtlijn is deze verbondenheid echter al opgenomen in het eerste deel van de groepsdefinitie.⁶⁴ Naar mijn mening beschrijft het tweede deel van de Solvency II-definitie dan ook een andere situatie. Zoals in paragraaf 3.3 uiteengezet houdt dit verband met overweging 98 bij de Solvency II-richtlijn en worden hiermee ook groepen die niet tot stand gekomen zijn door kapitaalbanden, maar via geformaliseerde en langdurige financiële relaties, onder het regime van het groepstoezicht gebracht. Het is onzeker of de groepen waarop deze overweging ziet ook in alle gevallen voldoen aan de Wft-definitie van richtlijn groep. Een bijkomend gevolg van deze wijze van omzetten is dat het instemmingsvereiste in de Wft⁶⁵ een andere reikwijdte heeft dan op grond van de SII-richtlijn zou worden verwacht.

Het laatste Wft-begrip dat bespreking verdient, is de verzekeringsrichtlijn groep. Volgens de Wft is dit een richtlijn groep als bedoeld in artikel 213 lid 2, onderdelen a tot en met d, van de Solvency II-richtlijn.⁶⁶ Deze definitie is niet erg verhelderend, nu ook in het artikel in de richtlijn waarnaar verwezen wordt, het begrip groep niet voorkomt.⁶⁷ Feitelijk komt de Wft-definitie erop neer dat een

⁶² *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 29.

⁶³ Onderdeel b van de Wft-definitie van richtlijn groep is vrijwel identiek aan artikel 12 lid 1 van de zevende richtlijn en luidt als volgt: ondernemingen die zijn verbonden door een centrale leiding die bestaat krachtens een met deze ondernemingen gesloten overeenkomst of een bepaling in de statuten van een of meer van deze ondernemingen, dan wel door het feit dat de bestuurs-, leidinggevende, of toezichthoudende organen van deze ondernemingen gedurende het boekjaar en tot de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening in meerderheid bestaan uit dezelfde personen.

⁶⁴ Het eerste deel van de Solvency II-definitie van groep eindigt met de woorden ‘alsook ondernemingen die met elkaar verbonden zijn door een betrekking in de zin van artikel 12, lid 1, van Richtlijn 83/349/EEG’.

⁶⁵ Het instemmingsvereiste is ontleend aan artikel 212 lid 1(c) (ii) Solvency II-richtlijn en opgenomen in artikel 3:284 Wft.

⁶⁶ De definitie had ook kunnen verwijzen naar de overeenkomstige Wft-bepaling: artikel 3:285 lid 1 t/m 4 Wft.

⁶⁷ Oorspronkelijk was een meer beschrijvende definitie voorgesteld, maar die bleek te beperkend geformuleerd. (*Kamerstukken II* 2011/12, 33 273, nr. 2, p. 4; *Kamerstukken II* 2014/15, 34100, nr. 3, p. 10.)

richtlijngroep een verzekeringsrichtlijngroep is, als er verzekeringsrichtlijntoezicht wordt uitgeoefend op een Nederlandse (her)verzekeraar in de groep.

3.5 Relatie met de begrippen uit het BW

Uiteraard is de Wft niet de enige nationale wet die voor verzekeraars relevant is, maar hebben Nederlandse verzekeraars ook te maken met het BW, dat weer eigen definities van groep, groepsmaatschappij, moederonderneming en deelneming hanteert. Het is daarbij van belang om te beseffen dat de financieelrechtelijke begrippen met betrekking tot groepen en groepsmaatschappijen kunnen afwijken van de vennootschapsrechtelijke begrippen en dat deze begrippen voor verschillende doeleinden worden gebruikt.⁶⁸

Het begrip groep in het BW is vooral van belang bij de regelgeving voor de geconsolideerde jaarrekening. De communautaire regels over consolidatieplicht en -kring hebben hierbij als uitgangspunt gediend, maar deze Europese regels zijn op eigen wijze in de Nederlandse wet verwerkt.⁶⁹ De essentie hiervan is dat Nederland een eigen groepsbegrip hanteert voor de consolidatieplicht, met als gevolg dat er een consolidatieplicht kan zijn zonder een moeder-dochterrelatie als omschreven in de jaarrekeningrichtlijn terwijl er ook een dergelijke moeder-dochterrelatie kan bestaan terwijl volgens het BW de groepsband ontbreekt.⁷⁰ Het BW hanteert namelijk een economisch groepsbegrip waarbij niet wordt aangehaakt bij juridische criteria maar bij de economische werkelijkheid. Het groepsbegrip in het BW zegt derhalve niets over de formele zeggenschapsrelaties tussen rechtspersonen en/of vennootschappen; de nadruk ligt op de feitelijke situatie.⁷¹

Voor Nederlandse verzekeraars is dus van belang dat zij zich ervan bewust zijn dat de voor het verzekeringsgroepstoezicht relevante begrippen uit de Wft niet altijd overeenkomen met de corresponderende begrippen uit het BW en dat zij oog hebben voor de (soms subtiele) verschillen daartussen.

⁶⁸ Vgl. Concl. A-G. L. Timmerman, ECLI:NL:PHR:2019:1058, r.o. 3.6, bij HR 3 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:479, ARO 2020/85 (SNS).

⁶⁹ Beckman, *O&F* 2005/66, p. 53.

⁷⁰ Beckman, *O&F* 2005/66, p. 54.

⁷¹ Bartman, Dorresteyn & Olaerts, *Van het concern* 2020/ par 2.2.1.

3.6 Conclusie

De analyse uit dit hoofdstuk kan als volgt worden samengevat. Het Wft-begrippenkader bevat een aantal begrippen die voor het groepstoezicht op verzekeraars erg relevant zijn. Met de kennis van het begrippenkader uit de jaarrekeningrichtlijnen en de Europese richtlijnen voor verzekeringsgroeptoezicht zijn de Wft-begrippen beter te duiden.

Overeenkomstig de Solvency II-richtlijn wordt in de Wft een brede definitie gehanteerd voor de moeder-dochterverhouding tussen ondernemingen. Daarbij zijn zowel formele *power to control* als het bestaan van feitelijke beheersing (centrale leiding, overheersende invloed) redenen om een moeder-dochterrelatie vast te stellen. Ook bij een deelnemingsrelatie wordt een ruime interpretatie gehanteerd waarbij zowel formele criteria, alsook feitelijke aanzienlijke invloed bepalend kunnen zijn.

Met behulp van deze definities kan vervolgens worden bepaald of in een specifieke casus aanvullend groepstoezicht van toepassing is.

4 Reikwijdte van de verschillende varianten van het groepstoezicht

4.1 Inleiding

De begrippen die zijn besproken in het vorige hoofdstuk zijn van belang voor de beantwoording van de volgende deelvraag die betrekking heeft op de reikwijdte van het groepstoezicht: voor welke gevallen is het aanvullend groepstoezicht van toepassing? Het antwoord op deze vraag volgt uit artikel 3:285 Wft. Uit dit artikel volgt ook dat het groepstoezicht geen uniform begrip is, maar een verschillende uitwerking kent voor verschillende situaties. Dit leidt tot een andere deelvraag, namelijk hoe kan worden vastgesteld welke variant van toepassing is?

Deze beide deelvragen worden gecombineerd besproken in dit hoofdstuk. Het antwoord op deze deelvragen volgt uit de artikelen 3:285, 3:286 en 3:287 Wft die samen bepalen of, en zo ja in welke vorm groepstoezicht van toepassing is. De werking van deze artikelen in hun onderlinge samenhang is niet eenvoudig uit de wetstekst af te leiden. Ik heb daarom een schematisch overzicht gemaakt om de toepassing van deze artikelen in de verschillende situaties inzichtelijk te maken. Dit is opgenomen aan het einde van dit hoofdstuk.

4.2 Reikwijdte van het groepstoezicht en mogelijke varianten daarbinnen

De reikwijdte van het groepstoezicht volgt uit de leden 1 t/m 4 van artikel 3:285 Wft. Deze leden definiëren vier situaties waarbij verzekeringsgroepstoezicht wordt toegepast op een Nederlandse verzekeraar. Het vijfde lid is hier een buitenbeentje: dit artikellid beoogt bepaalde doublures in het toezicht te voorkomen.⁷² De begrippen deelneming en moederonderneming, zoals besproken in het vorige hoofdstuk, spelen bij de definiëring van deze situaties een belangrijke rol. Valt een verzekeraar buiten deze vier situaties, dan is het groepstoezicht niet van toepassing. De precieze uitwerking van het toezicht is afhankelijk van het toepasselijke artikellid: per situatie wordt aangegeven ingevolge welke wetsartikelen het groepstoezicht wordt uitgeoefend. De vier situaties sluiten elkaar echter niet uit; er kunnen dus meer situaties gelijktijdig van toepassing zijn. Artikel 3:286 Wft voorziet vervolgens in een regeling voor gevallen van samenloop.

⁷² Artikel 3:285 lid 5 Wft implementeert artikel 213 lid 3 van de Solvency II-richtlijn. De tekst van lid 5 is verwarrend doordat in de Wft voor ‘hetzij’ abusievelijk het woord ‘die’ is ingevoegd. De juiste tekst is gepubliceerd in *Stbl.* 2013 408, p. 12.

Het eerste lid van artikel 3:285 Wft bepaalt dat verzekeringsgroepstoezicht wordt uitgeoefend op een deelnemende (Nederlandse) verzekeraar,⁷³ die deelneemt in een andere verzekeraar, ongeacht waar deze gevestigd is. Aan de hand van de in het vorige hoofdstuk beschreven begrippen kan worden vastgesteld of een verzekeraar aan deze omschrijving voldoet. Zoals is par. 3.4 is toegelicht, hoeft de ‘andere verzekeraar’ waarin wordt deelgenomen niet noodzakelijkerwijs een dochteronderneming te zijn.

Voor de in lid 2, 3 en 4 beschreven andere situaties waarin verzekeringsgroepstoezicht op een verzekeraar wordt uitgeoefend, is de aard van de moederonderneming van de verzekeraar cruciaal. Een voorwaarde is dus dat de verzekeraar zelf een dochteronderneming is. Ook hier is het in hoofdstuk 3 beschreven begrippenkader van belang. Voor de indeling is daarnaast relevant of de moederonderneming zetel in een lidstaat heeft. Bij de indeling worden drie typen moederondernemingen onderscheiden die gedefinieerd zijn in artikel 1:1 Wft: de gemengde financiële holding, de verzekeringsholding en de gemengde verzekeringsholding.⁷⁴ De definities zijn van toepassing op een moederonderneming die geen verzekeraar is. De typering wordt bepaald aan de hand van een watervalmodel: eerst wordt gezien of de moederonderneming een gemengde financiële holding is; zo niet, dan wordt nagegaan of de moederonderneming een verzekeringsholding is; als dat niet het geval is, is de moederonderneming een gemengde verzekeringsholding. Een moederonderneming (niet-verzekeraar) valt dus altijd in een van deze categorieën. De verschillende categorieën worden hieronder toegelicht.

Een gemengde financiële holding is de moederonderneming (het hoofd) van een financieel conglomeraat (fico), dat wil zeggen een groep met ondernemingen in zowel de deelsector ‘banken/beleggingsondernemingen’ als de deelsector ‘verzekeraars’ waarbij de activiteiten in de kleinste deelsector van voldoende gewicht zijn. Voor de kwalificatie als fico gelden objectieve criteria.⁷⁵ DNB of de ECB heeft hierbij een vaststellingsbevoegdheid (art 3:289 Wft). Een overzicht van alle

⁷³ Met het woord verzekeraar wordt hier zowel een levensverzekeraar, een schadeverzekeraar als een herverzekeraar bedoeld.

⁷⁴ Deze mogelijke typering van de moederonderneming dateren al van voor Solvency II. De definities waren opgenomen in het tot 1 januari 2016 geldende artikel 3:268, eerste lid, onderdelen f, g, en j, Wft. De definities zijn bij de invoering van Solvency II niet inhoudelijk gewijzigd, wel is de definitie van verzekeringsholding tekstueel aangepast.

⁷⁵ Artikel 3 Richtlijn 2002/87/EG (fico-richtlijn) geeft hiervoor een gecompliceerde berekeningsinstructie.

groepen die zijn aangemerkt als fico wordt jaarlijks gepubliceerd.⁷⁶ Het is dus eenvoudig vast te stellen of een verzekeraar deel uitmaakt van een fico.

Een verzekeringsholding is een moederonderneming die uitsluitend of hoofdzakelijk richtlijndeelnemingen houdt in dochterondernemingen die (her)verzekeraars, waar ook ter wereld, zijn. Deze omschrijving is ontleend aan de richtlijn verzekeringsgroepen.⁷⁷ Anders dan bij de gemengde financiële holding, waar nauwkeurig is voorgeschreven hoe ‘in hoofdzaak’ moet worden uitgelegd, zijn de criteria hier niet helder. Boshuizen & Jager merkten hierover destijds al op dat de grens tussen de verzekeringsholding en de gemengde verzekeringsholding niet eenvoudig is te trekken.⁷⁸ Ook de Solvency II-regelgeving geeft op dit punt weinig houvast, evenals de parlementaire geschiedenis. In andere rechtsgebieden is in de jurisprudentie nader invulling gegeven aan het begrip ‘hoofdzakelijk’,⁷⁹ maar met betrekking tot de kwalificatie van de verzekeringsholding is dergelijke jurisprudentie niet voorhanden. DNB lijkt als maatstaf het balanstotaal van de dochters te hanteren en de grens te leggen bij 80% van het geconsolideerd balanstotaal.⁸⁰ Anders dan bij de fico heeft DNB hier echter geen wettelijke vaststellingsbevoegdheid. Het is derhalve lang niet altijd eenvoudig om vast te stellen of een verzekeraar een verzekeringsholding als moederonderneming heeft.

⁷⁶ De vaststellingsbevoegdheid en de publicatieplicht zijn gebaseerd op artikel 4 van de fico-richtlijn. Publicatie vindt o.a. plaats op [esma.europa.eu](https://www.esma.europa.eu) (zie bijvoorbeeld <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esas-publish-list-financial-conglomerates-2022>).

⁷⁷ Artikel 1(i) Richtlijn 98/78/EG.

⁷⁸ Boshuizen & Jager, in: *Toezicht Financiële Markten*, art. 3:282 Wft, aant. 6.2.3 (actueel t/m 15-12-2008). In dit commentaar op art. 3:282 Wft wordt verwezen naar art. 3:268 Wft waarin onder meer de verzekeringsholding en de gemengde verzekeringsholding werden gedefinieerd. Commentaren van later datum op art. 3:268 c.q. 3:282 Wft besteedden geen aandacht aan het vraagstuk hoe de grens tussen de verzekeringsholding en de gemengde verzekeringsholding moest worden getrokken.

⁷⁹ Zo is bijvoorbeeld bij de werkingssfeer van CAO's de grens bij 50% gelegd (HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9889 (*ROM en PME/Vector*) terwijl in de fiscale wetgeving de grens bij 70% ligt (Hoogeveen, in: *Cursus Belastingrecht* IB.3.2.23.E.b3).

⁸⁰ ‘Onafhankelijk functioneren Raad van Commissarissen: standpunt DNB’, [dnb.nl](https://www.dnb.nl), gepubliceerd 24 juni 2019. Hierin wordt opgemerkt: Indien het balanstotaal van de holding boven een verzekeringsgroep voor 80% of meer bestaat uit verzekeringsverplichtingen, dan is er doorgaans sprake van een verzekeringsholding.

Een moederonderneming die geen gemengde financiële holding of verzekeringsholding is, en evenmin een (her)verzekeraar, wordt aangemerkt als gemengde verzekeringsholding. Dit is een restcategorie die divers van aard is.

4.3 Samenloop

Artikel 3:286 Wft regelt het verzekeringsgroepstoezicht in gevallen van samenloop. Een verzekeraar kan bijvoorbeeld zowel een deelnemende verzekeraar als dochteronderneming van een verzekeringsholding zijn. Ook kan een moederonderneming die als verzekeringsholding kwalificeert een tussenholding zijn en zelf weer een moederonderneming hebben. Volgens de definities van moederonderneming gelden immers zowel de topholding als alle tussenholdings als moederonderneming. Artikel 3:286 Wft bewerkstelligt dat het groepstoezicht in dergelijke gevallen op het hoogste toepasselijke niveau binnen de EU wordt uitgeoefend. Concreet betekent dit dat het groepstoezicht wordt uitgeoefend door de nationale toezichthouder van de lidstaat waarin de Europese topholding haar zetel heeft.

Het tweede lid geeft de toezichthouder de mogelijkheid om bepaalde doublures in het toezicht te voorkomen als naast het verzekeringsrichtlijn-groepstoezicht ook het toezicht op financiële conglomeraten van toepassing is.

De toepassing van artikel 3:286 Wft kan ertoe leiden dat zich binnen Nederland een subgroep bevindt, terwijl het verzekeringsgroepstoezicht door de toezichthouder van een andere lidstaat wordt uitgeoefend. DNB kan dan besluiten om ook toezicht op de subgroep uit te oefenen. Het subgroepstoezicht is geregeld in artikel 3:287 Wft.

4.4 Nadere afbakening

Hierboven is beschreven hoe aan de hand van artikel 3:285 Wft wordt bepaald welke variant van het groepstoezicht (in het artikel omschreven door een opsomming van wetsartikelen ingevolge welke het groepstoezicht wordt uitgeoefend) in een concreet geval van toepassing is. Daarbij valt op dat dit artikel geen onderscheid maakt tussen holdings met zetel in Nederland en holdings met zetel in een andere lidstaat. Op grond van de Solvency II-regelgeving zijn de verplichtingen die samenhangen met het groepstoezicht binnen de hele Unie gelijk. In de praktische uitwerking maakt het voor een verzekeraar wel degelijk uit of de toponderneming haar zetel in Nederland heeft. Immers, in dat

geval is DNB ook groepstoezichthouder⁸¹ en is de toponderneming onderworpen aan de Wft. Heeft de toponderneming zetel in een andere lidstaat, dan staat de Nederlandse dochter wel onder Nederlands toezicht, maar het toezicht op de specifieke uit het groepstoezicht voortvloeiende verplichtingen (die de solo-verplichtingen te boven gaan) zal niet vanuit de Nederlandse toezichthouder plaatsvinden. De Wft-artikelen waarin het groepstoezicht wordt uitgewerkt richten zich daarom vaak uitdrukkelijk op groepen waarbij DNB groepstoezichthouder is. In deze scriptie ligt de focus om praktische redenen eveneens op deze situatie.

Inhoudelijk blijkt er een groot verschil te zijn tussen het groepstoezicht waarop de leden 1 en 2 doelen, en het groepstoezicht zoals beschreven in de leden 3 en 4. Voor het groepstoezicht ten aanzien van een deelnemende verzekeraar (lid 1) is dezelfde reeks wetsartikelen relevant als voor het groepstoezicht ten aanzien van een groep met aan het hoofd een gemengde financiële holding of verzekeringsholding met zetel in een lidstaat (lid 2). In vergelijking met de eerste twee leden beschrijven de leden 3 en 4, waarbij respectievelijk sprake is van een moederonderneming buiten de Unie of van een gemengde verzekeringsholding, een (veel) beperkter groepstoezicht.

Uit lid 2 en 3 van artikel 3:285 Wft volgt dat het voor het verzekeringsgroepstoezicht in beginsel niet uitmaakt of een groep een fico is (groep waarbij de moeder een gemengde financiële holding is) of een groep waarbij de moederonderneming een verzekeringsholding is. De verplichtingen van het fico-toezicht en van het verzekeringsgroepstoezicht vertonen echter nogal wat overlap. In dergelijke gevallen is in de Wft geregeld dat doublures kunnen worden voorkomen. Deze uitzonderingsbepalingen voor fico's leiden uiteraard niet tot materieel lagere eisen voor een fico. Om praktische redenen en uit oogpunt van leesbaarheid zal ik in het volgende hoofdstuk alleen de situatie van de verzekeringsholding benoemen en de gemengde financiële holding buiten beschouwing laten.

Een laatste opmerking betreft de situatie dat de moederonderneming een verzekeraar is in een andere lidstaat. Deze situatie is in de Wft niet benoemd. In dat geval berust het groepstoezicht op grond van

⁸¹ De rol van groepstoezichthouder is van belang bij internationale groepen en kent specifieke bevoegdheden. De groepstoezichthouder is verantwoordelijk voor uitoefening en coördinatie van het groepstoezicht. Artikel 247 Solvency II-richtlijn regelt hoe de groepstoezichthouder wordt aangewezen. Uitzonderingen daargelaten is dit de nationale toezichthouder van het land waarin de uiteindelijke moederonderneming haar zetel heeft.

de Solvency II-richtlijn uiteraard bij de toezichthouder van de andere lidstaat⁸² en is daarop de nationale wetgeving van die lidstaat van toepassing.

4.5 Schematische weergave

Zoals uit het voorgaande duidelijk is geworden hangt de toepasselijke vorm van groepstoezicht af van diverse factoren en is de werking van de relevante Wft-artikelen in hun onderlinge samenhang niet eenvoudig uit de wetstekst af te leiden. Ter afsluiting van dit hoofdstuk heb ik in tabel 4.1 de mogelijke situaties schematisch samengevat om aldus de toepassing van deze artikelen in de verschillende situaties inzichtelijk te maken.

⁸² De moederonderneming is in dat geval een deelnemende verzekeraar waarop artikel 213 lid 2 sub a Solvency II-richtlijn van toepassing is.

Tabel 4.1 Schematische weergave

Nederlandse verzekeraar: Heeft geen deelneming in een verzekeraar	EN	Heeft geen moederonderneming		Geen groepstoezicht		
		Moeder is verzekeraar	Moeder is verzekeraar in NL	Moeder is wel de uiteindelijke moeder in de EU	Lid 1 is van toepassing op de moeder.	
				Moeder is niet de uiteindelijke moeder in de EU	Art. 3:286 is van toepassing. Groepstoezicht alleen van toepassing op het niveau van de verzekeraar/GFH/VZH met zetel in EU die de uiteindelijke moederonderneming is.	
			Moeder is verzekeraar in andere lidstaat		In de Wft niet benoemd. Er is groepstoezicht op de moeder. Dit berust bij de toezichthouder van de andere lidstaat.	
			Moeder is verzekeraar buiten EU		Lid 3 van toepassing.	
		Moeder is GFH	Moeder is GFH in lidstaat	Moeder is wel de uiteindelijke moeder in de EU	Lid 2 is van toepassing.	
				Moeder is niet de uiteindelijke moeder in de EU	Art. 3:286 is van toepassing. Groepstoezicht alleen van toepassing op het niveau van de verzekeraar/GFH/VZH met zetel in EU die de uiteindelijke moederonderneming is.	
			Moeder is GFH buiten EU		Lid 3 van toepassing.	
		Moeder is VZH	Moeder is VZH in lidstaat	Moeder is wel de uiteindelijke moeder in de EU	Lid 2 is van toepassing.	
				Moeder is niet de uiteindelijke moeder in de EU	Art. 3:286 is van toepassing. Groepstoezicht alleen van toepassing op het niveau van de verzekeraar/GFH/VZH met zetel in EU die de uiteindelijke moederonderneming is.	
			Moeder is VZH buiten EU		Lid 3 van toepassing.	
		Moeder is GVH	Moeder is GVH in lidstaat		Lid 4 van toepassing	
			Moeder is GVH buiten EU		Lid 4 van toepassing	
		Nederlandse verzekeraar: Heeft deelneming in een verzekeraar	EN	Heeft geen moederonderneming		Lid 1 is van toepassing op de verzekeraar.
				Heeft wel moederonderneming	Moeder is verzekeraar, GFH of VZH in lidstaat	
Moeder is verzekeraar, GFH of VZH buiten EU					Lid 1 is van toepassing op de verzekeraar.	
Moeder is GVH					Lid 1 is van toepassing op de verzekeraar.	

Gebruikte afkortingen: GFH = gemengde financiële holding; VZH = verzekeringsholding; GVH = gemengde verzekeringsholding.

NB Dit schema gaat niet uit van de situatie dat DNB op grond van art. 3:287 Wft besluit tot richtlijnsubgroepstoezicht. In dat geval wordt het groepstoezicht geheel of gedeeltelijk ook toegepast op het niveau van de uiteindelijke moeder of topholding in Nederland.

5 Het normenkader voor de verschillende typen groepen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreek ik de laatste deelvraag: welke verplichtingen en verantwoordelijkheden voor de verzekeraar of een met deze verzekeraar verbonden onderneming vloeien voort uit de prudentiële wetgeving, indien groepstoezicht van toepassing is?

Zoals in het vorige hoofdstuk is besproken, heeft de indeling conform artikel 3:285 Wft gevolgen voor de toepasselijke variant van groepstoezicht. Afhankelijk van het artikellid dat van toepassing is, is het groepstoezicht meer of minder omvattend. Dat betekent ook dat de verzameling van regels die geldt voor de verzekeraar, de moederonderneming en mogelijk ook voor andere ondernemingen binnen de groep meer of minder omvattend is. In de volgende paragrafen bespreek ik deze regels. De uitwerking in dit hoofdstuk vormt de neerslag van een uitgebreide analyse van de wettelijke regelingen in de afdelingen 3.6.1 en 3.6.3 Wft.⁸³ Afdeling 3.6.3 Wft bestaat vooral uit bepalingen gerelateerd aan Solvency II, aangevuld met een enkele bepaling die voortkomt uit de Whav.⁸⁴ Ik heb bij mijn analyse alle bepalingen uit de genoemde Wft-afdelingen betrokken die een verplichting of verantwoordelijkheid voor de verzekeraar, moederonderneming of groep inhouden.

De opbouw van dit hoofdstuk is als volgt. Eerst behandel ik de regels met een algemene strekking, die van toepassing zijn ongeacht de toepasselijke variant van groepstoezicht.

Vervolgens ga ik in op de verzameling van regels die van toepassing is bij het meest uitgebreide groepstoezicht, dat wil zeggen de gevallen waarbij artikel 3:285 lid 1 of 2 Wft van toepassing is.

Voor een beter inzicht hanteer ik daarbij een rubricering naar onderwerp.

Daarna bespreek ik in afzonderlijke paragrafen de regels die van toepassing zijn in de gevallen waarbij het derde c.q. het vierde lid van artikel 3:285 Wft van toepassing is.

5.2 Regels met algemene strekking

5.2.1 Inleiding

Het wettelijk kader omvat een aantal regels van meer algemene aard die van toepassing zijn in alle gevallen waarin sprake is van verzekeringsgroepstoezicht. Gedeeltelijk gaat het hier om faciliterende bepalingen die bijdragen aan de praktische uitvoerbaarheid van groepstoezicht. Daarnaast vloeien uit

⁸³ Uitgezonderd is paragraaf 3.6.3.0 welke betrekking heeft op verzekeraars met beperkte risico-omvang ('Solvency II -basic verzekeraars') die niet vallen onder de Solvency II-richtlijn.

⁸⁴ Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars (*Stb.* 2018, 489).

de Solvency II-richtlijn diverse regels voort die voor alle verzekeringsgroepen gelden, terwijl ook de Whav enkele voor alle verzekeringsgroepen geldende regels heeft meegebracht.

5.2.2 Faciliterende bepalingen

Het uitgangspunt dat niet alleen op individuele ondernemingen toezicht wordt gehouden maar dat ook op groepsniveau toezicht plaatsvindt, heeft allerlei praktische consequenties. Zo hebben toezichthouders bevoegdheden nodig die zich uitstrekken tot niet-gereguleerde ondernemingen, bij internationale groepen moet worden samengewerkt met buitenlandse toezichthouders en ook is het nodig dat de interne organisatie van groepen zodanig is dat zij kunnen waarborgen dat zij aan de prudentiële eisen voldoen en in staat zijn de benodigde informatie aan de toezichthouder te verschaffen. Deze praktische aspecten zijn vertaald in de volgende Wft-artikelen.

In deel 1 Wft is de informatie-uitwisseling met buitenlandse toezichthouders geregeld (artikel 1:51e, 1:56 en 1:65 Wft) en is geregeld hoe de toezichthouder informatie kan verkrijgen van Nederlandse ondernemingen (artikel 1:53 en 1:55a Wft). Artikel 1:58e Wft geeft DNB de bevoegdheid om onder bepaalde omstandigheden een aanwijzing te geven aan een gemengde financiële holding of verzekeringsholding met zetel in Nederland.

Uit deze artikelen volgen dus verantwoordelijkheden van ondernemingen binnen een groep ten aanzien van een informatieverzoek of aanwijzing van de toezichthouder.

Faciliterende bepalingen in deel 3 Wft zijn de artikelen 3:269 en 3:269a Wft. Deze artikelen brengen rechtstreeks verplichtingen voor de groep mee. Beide artikelen gelden voor alle gevallen waarin sprake is van verzekeringsgroepstoezicht.⁸⁵ Op grond van artikel 3:269 Wft, dat dateert van vóór Solvency II, moet elke verzekeraar die deel uitmaakt van een richtlijn groep ervoor zorgen dat de procedures en maatregelen samenhangend en goed geïntegreerd zijn en dat zij de toezichthouder de benodigde informatie kan verschaffen. Artikel 3:269a Wft stelt eveneens eisen aan de bedrijfsvoering, in het bijzonder ten aanzien van risicomanagement en kapitaalbeheer.⁸⁶ Het eerste lid richt zich tot het hoofd van een groep, terwijl uit het derde lid volgt dat ook de verzekeraar, en andere bedrijfsonderdelen die voor de verzekeraar essentiële werkzaamheden verrichten, moeten waarborgen dat alle benodigde gegevens aan de toezichthouder kunnen worden verschaft.

⁸⁵ I.e. alle gevallen waarin artikel 3:285 lid 1 t/m 4 Wft van toepassing is. Dit volgt uit de in artikel 1:1 Wft opgenomen definitie van verzekeringsrichtlijn groep.

⁸⁶ In lagere regelgeving zijn deze eisen nader uitgewerkt (artikel 2a Bptfg Wft).

5.2.3 Overige bepalingen die voortvloeien uit Solvency II

Naast deze faciliterende bepalingen bevat afdeling 3.6.1 Wft enkele artikelen die voortvloeien uit de Solvency II-richtlijn en in beginsel relevant kunnen zijn voor alle gevallen waarin sprake is van verzekeringsgroepstoezicht.

Artikel 3:270 Wft geeft de toezichthouder de bevoegdheid te besluiten om bij het groepstoezicht een onderneming niet in aanmerking te nemen. In algemene termen wordt aangegeven in welke situaties dit mogelijk is.⁸⁷ Dit artikel behelst dus geen verplichting voor de verzekeraar of groep.

Artikel 3:284 houdt verband met de definities voor (richtlijn)groep in respectievelijk de Solvency II-richtlijn en de Wft. Uit de definitie van groep in artikel 212 Solvency II-richtlijn volgt dat indien een groep wordt gevormd door geformaliseerde (contractuele) relaties, instemming van de groepstoezichthouder vereist is voor het aangaan of ontbinden van dergelijke groepsbanden. Zoals beschreven in paragraaf 3.4 bedoelt onderdeel b van de Wft-definitie van richtlijn groep deze situatie weer te geven. Artikel 3:284 Wft verplicht ondernemingen derhalve om instemming te vragen van de toezichthouder als zij onderdeel willen worden van een groep waarvoor onderdeel b van de definitie van (richtlijn)groep van toepassing is, of willen ophouden hiervan onderdeel te zijn.⁸⁸

5.2.4 Bepalingen die voortvloeien uit de Whav

Zoals vermeld is, naast het Solvency II-kader, voor groepen waarvan verzekeraars deel uitmaken ook de Whav van belang. De Whav is een nationale wet zonder Europese basis.⁸⁹ Deze wet, voor zover hier relevant geïmplementeerd in de Wft en in werking getreden op 1 januari 2019, onderscheidt een voorbereidingsfase en een afwikkelingsfase.⁹⁰ De bepalingen betreffende de voorbereidingsfase brengen verplichtingen voor verzekeraars en voor moederondernemingen van groepen mee. De afwikkelingsfase is bedoeld om herstel en afwikkeling van verzekeraars mogelijk te maken; daarbij verleent de wet bevoegdheden aan DNB die zowel individuele verzekeraars als groepen kunnen raken.

⁸⁷ Dit artikel correspondeert met artikel 214 Solvency II-richtlijn. Een vergelijkbare mogelijkheid bestond vóór invoering van Solvency II. Tot 1 augustus 2014 was het artikel zo geredigeerd dat dit ook het groepstoezicht ingevolge afdeling 3.6.2 betrof.

⁸⁸ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 53.

⁸⁹ Van den Hurk, in: *Compendium Financieel Recht 2022*, par. 8.7, merkt op dat de wet wel geënt is op de voor banken en beleggingsondernemingen geschreven Herstel- en Afwikkelrichtlijn.

⁹⁰ *Kamerstukken II*, 2017/18, 34842, nr. 3, p. 12 en 15.

De reikwijdte van de wettelijke regeling volgt uit art. 3A:78 Wft.⁹¹ Binnen een richtlijn­groep waarvan een onder Nederlands toezicht staande verzekeraar deel uitmaakt, vallen onder de reikwijdte: de holdings (gemengde financiële holding, verzekerings­holding, gemengde verzekerings­holding), de verzekeraars en andere ondernemingen binnen de groep voor zover zij kritieke diensten verlenen aan verzekeraars, mits het entiteiten met zetel in Nederland betreft. Daarmee is deze regeling in beginsel relevant voor alle situaties waarin sprake is van verzekerings­groepstoezicht.⁹²

Voor bepaalde verzekerings­groepen volgt uit de Whav de concrete verplichting om een voorbereidend groeps­crisis­plan te hebben. Dit wordt besproken in paragraaf 5.3.9. De wet maakt echter geen onderscheid tussen verzekerings­groepen ten aanzien van bepaalde andere gevolgen van de Whav. Zo kan DNB besluiten om een afwikkel­plan voor de groep op te stellen (art. 3A:81 lid 1 Wft); eventuele wezenlijke belemmeringen voor de afwikkel­baarheid moeten door de groep worden weggenomen waarbij DNB zonodig maatregelen kan voorschrijven (art. 3A:83 Wft). Ook kan DNB besluiten tot afwikkeling van een groep (art. 3A:86). Wat dit alles in de praktijk betekent, zal nog moeten blijken. Bij de totstand­koming van de wet zijn bij het begrip afwikkel­baarheid vanuit de rechts­praktijk wel vraagtekens geplaatst.⁹³

5.3 Regels die van toepassing zijn op grond van artikel 3:285 lid 1 of 2 Wft

5.3.1 Hoofdpijnen van de toepasselijke regels

Het meest omvattende groepstoezicht volgt uit de eerste twee leden van artikel 3:285 Wft en is van toepassing als de Nederlandse verzekeraar hetzij zelf deelneemt in een andere verzekeraar (lid 1) hetzij dochter­onderneming is van een verzekerings­holding of gemengde financiële holding (lid 2). De wets­bepalingen waarnaar verwezen wordt, zijn in beide leden nagenoeg gelijk. Het enige verschil is dat in lid 1 ook wordt vermeld dat artikel 3:269 Wft van overeenkomstige toepassing is, waarmee benadrukt wordt dat ook als er sprake is van een deelnemende verzekeraar, de bedrijfs­voering zo moet zijn ingericht dat de voor het toezicht benodigde informatie kan worden verschaft.

⁹¹ Opgemerkt wordt dat afdeling 3A.2 Wft, waarvan dit artikel deel uitmaakt, een eigen set van definities hanteert die zijn opgenomen in artikel 3A:77 Wft.

⁹² Een verzekeraar die een deelneming heeft in een andere verzekeraar zonder dat er sprake van een moeder­dochter­relatie is valt hier niet onder de groeps­definitie. Als solo­verzekeraar valt deze wel onder de reikwijdte van de wettelijke regeling.

⁹³ Van der Velden & de Serière, *FR* 2018, afl. 1/2, p. 50-53.

Voor beide typen groepen geldt dus dezelfde verzameling van regels waaraan op grond van artikel 3:285 Wft moet worden voldaan. Overwegend betreft het hier eisen aan groepen die vergelijkbaar zijn met de eisen die worden gesteld aan solo-entiteiten. In hoofdlijnen: de groep als geheel moet aan kapitaaleisen voldoen, voor de groep gelden eisen die betrekking hebben op governance en risicobeheer en ook op groepsniveau gelden rapportage-eisen. Aanvullend zijn er enkele groepspecifieke eisen: groepen moeten inzicht geven in risicoconcentraties, intragroeptransacties en de groepsstructuur.⁹⁴ In het vervolg van deze paragraaf ga ik nader op deze regels in. Daarbij laat ik, zoals in paragraaf 4.4 toegelicht, omwille van de leesbaarheid de gemengde financiële holding buiten beschouwing. Bij de bespreking hanteer ik niet de volgorde waarin de bepalingen in de Wft zijn vermeld maar heb ik gekozen voor een rubricering naar onderwerp.

Naast de artikelen waarnaar artikel 3:285 Wft verwijst bespreek ik ook de Whav-bepaling in artikel 3:288i1 Wft. Deze bepaling staat los van de Solvency II-regelgeving, maar geldt qua toepassingsbereik voor dezelfde groepen als artikel 3:285 lid 1 en 2 Wft.

Ten overvloede merk ik nog op dat voor deze groepen ook de normen gelden die al besproken zijn in paragraaf 5.2.

5.3.2 Kwantitatieve financiële eisen

Binnen het Solvency II-kader dient de groep als geheel aan kapitaaleisen te voldoen. Dit betekent dat er op groepsniveau een kapitaalvereiste moet worden berekend en dat ook de groepsolvabiliteitsratio moet worden bepaald. Dit is geen kwestie van simpelweg optellen.

Enerzijds omdat het risico bestaat dat de groepsstructuur het mogelijk maakt dat de solvabiliteit van de solo-verzekeraars te mooi wordt voorgesteld, bijvoorbeeld doordat bepaalde eigenvermogensbestanddelen gelijktijdig door verschillende verzekeraars worden gebruikt als dekking van de kapitaalvereisten, of doordat eigen vermogen gecreëerd wordt door middel van onderlinge transacties binnen de groep. Het Solvency II-kader beoogt dergelijke situaties te voorkomen.⁹⁵

Anderzijds omdat de kapitaalpositie van een groep, door diversificatie-effecten, ook beter kan zijn dan de som van alle onderdelen.⁹⁶ Om een zuiver beeld te verkrijgen voorziet Solvency II in gedetailleerde berekeningsvoorschriften.

⁹⁴ *Kamerstukken II*, 2011/12, 33273, nr. 3, p. 12.

⁹⁵ Artikel 223-224 Solvency II-richtlijn.

⁹⁶ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 13.

In de Wft zijn de kwantitatieve financiële eisen die worden gesteld aan een groep met een deelnemende verzekeraar of een verzekeringsholding aan het hoofd geregeld in artikel 3:288a t/m 3:288d Wft. Op groepsniveau moet er een kapitaalvereiste worden berekend, het geconsolideerde kapitaalvereiste van de groep. Vervolgens moet worden vastgesteld hoe groot het eigen vermogen van de groep is dat kan dienen ter dekking van het kapitaalvereiste, zodat ook de solvabiliteit op groepsniveau wordt berekend. Hierover gaan artikel 3:288a t/m 3:288d Wft die ik hieronder toelicht.

De hoofdregel is te vinden in artikel 3:288a Wft. Dit artikel eist, kort gezegd, dat de groep beschikt over voldoende eigen vermogen ter dekking van het solvabiliteitskapitaalvereiste van de groep. Dit impliceert dat moet worden berekend wat het solvabiliteitskapitaalvereiste van de groep is en dat hierover moet worden gerapporteerd aan de toezichthouder. Bij (dreigende) overschrijding dient dit te worden meegedeeld aan DNB. Nadere regels omtrent de berekeningen, de periodiciteit en de rapportagetermijnen zijn uitgewerkt in artikel 4b Bptfg Wft, in welk artikel veelvuldig verwezen wordt naar zowel artikelen uit de Solvency II-richtlijn als artikelen uit de Gedelegeerde Verordening.⁹⁷ Lid 4 behelst een regeling voor de situatie dat de financiële positie van de groep verslechtert of dat de groep het (minimum)kapitaalvereiste dreigt te overschrijden. Daarbij worden enkele bepalingen voor solo-verzekeraars van overeenkomstige toepassing verklaard.⁹⁸ Concreet betekent dit dat de groep in deze situatie een meldingsplicht heeft en onder omstandigheden ook verplicht is om een herstelplan of financieel kortetermijnplan in te dienen.⁹⁹ Voor de waardering van de activa en passiva van de groep gelden, zo volgt uit artikel 3:288d Wft, dezelfde regels als voor solo-verzekeraars. Kort gezegd komt dit neer op een waardering op marktwaarde.

Artikel 3:288b en 3:288c Wft betreffen uitzonderingssituaties. Artikel 3:288b Wft geeft DNB ‘in bepaalde gevallen’ de mogelijkheid om het solvabiliteitskapitaalvereiste van een individuele

⁹⁷ Artikel 4b Bptfg Wft verwijst voor de methodekeuze naar artikelen uit de richtlijn en voor de berekeningen naar de hoofdstukken I (solvabiliteitsberekening op groepsniveau) en II (interne modellen voor de berekening op groepsniveau) van titel II (Verzekeringsgroepen) van de Gedelegeerde Verordening. Deze hoofdstukken omvatten de artikelen 328 t/m 350 waarin opnieuw veelvuldig wordt verwezen naar richtlijnbevestigingen of artikelen elders in de verordening. Deze regelgeving is uitermate technisch en zeer gedetailleerd.

⁹⁸ Onder meer wordt verwezen naar artikel 3:57 lid 5 Wft. Bedoeld wordt artikel 3:57 lid 4 Wft. De vernummering van dit artikel (*Stb.* 2013, 228, p. 67-68) is niet in artikel 3:288a Wft verwerkt.

⁹⁹ Bepalingen ter uitvoering van artikel 3:135 en 3:136 Wft staan in hoofdstuk 3 (herstelplan) en 4 (financieel kortetermijnplan) van het Besluit bijzondere prudentiële maatregelen, beleggerscompensatie en depositogarantie Wft .

verzekeraar in de groep, of het groepskapitaalvereiste, te verhogen door het opleggen van een kapitaalopslag. Onder welke omstandigheden dergelijke kapitaalopslagen kunnen worden opgelegd is beschreven in de artikelen 4c, 4ca en 4d Bptfg Wft. Nogal impliciet wordt in artikel 3:288b lid 3 Wft verwezen naar de mogelijkheid van een ‘gecentraliseerd risicobeheer’. Dit is onder Solvency II een kwalificatie waarvoor een groep kan opteren, met bijbehorende aparte regels voor het solvabiliteitstoezicht. De kern daarvan is dat het zwaartepunt op het groepsniveau komt te liggen, waarmee de bevoegdheden van een nationale toezichthouder worden ingeperkt.¹⁰⁰ Deze specifieke regels worden alleen toegepast als de moederonderneming hierom heeft verzocht en deze aanvraag is ingewilligd. De regels voor groepen met gecentraliseerd risicobeheer zijn uitgewerkt in artikel 4e Bptfg Wft en gelden zowel voor de situatie waarbij een Nederlandse verzekeraar dochteronderneming is van een andere verzekeraar, als voor de situatie waarbij de moederonderneming een verzekeringsholding is.¹⁰¹

Nog niet genoemd is artikel 3:288aa Wft. Een verzekeringsholding heeft op grond van deze bepaling voor het uitkeren van dividend of reserves, of terugbetaling van kapitaal, een vvgb (verklaring van geen bezwaar) nodig als het kapitaalvereiste dreigt te worden onderschreden. Deze later ingevoegde wettelijke bepaling bleek nodig omdat anders bepaalde vermogensbestanddelen van een holding niet volwaardig zouden meetellen voor het bepalen van de groepssolvabiliteit.¹⁰²

Bovengenoemde artikelen brengen zowel verplichtingen voor de moederondernemingen als voor de verzekeraarsdochters mee. De verplichtingen van artikel 3:288a Wft rusten primair op de moederonderneming van de groep (verzekeraar of verzekeringsholding), met inachtneming van de

¹⁰⁰ *Stb.* 2015, 308, p. 62.

¹⁰¹ Artikel 4e Bptfg Wft betreft de situatie waarbij een Nederlandse verzekeraar dochteronderneming is van een andere verzekeraar. Artikel 3:288c Wft verklaart artikel 3:288b van overeenkomstige toepassing op een verzekeraar die een dochteronderneming is van een verzekeringsholding. Dit impliceert een uitbreiding van de werkingssfeer van artikel 4e Bptfg Wft voor groepen met gecentraliseerd risicobeheer. Overigens komt artikel 3:288c Wft wat vreemd over omdat de categorie waarop dit artikel betrekking heeft, reeds onder artikel 3:288b Wft lijkt te vallen. De oorzaak is dat artikel 3:288b Wft verschillende richtlijnartikelen tegelijk implementeert terwijl artikel 3:288c Wft voortkomt uit een artikel dat slechts op een deel daarvan betrekking heeft. (Vgl. *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, 3, p. 55-56.)

¹⁰² *Kamerstukken II* 2018/19, 35117, nr. 3, p. 9. Toegelicht wordt dat uit artikel 235 Solvency II-richtlijn volgt dat de bepalingen over het in aanmerking komend eigen vermogen ook van toepassing zijn op een groep. Voor solo-verzekeraars was er een wettelijke regeling (artikel 3:97 Wft), maar voor holdings ontbrak zo'n bepaling.

waarderingsregels van artikel 3:288d Wft. Als de moederonderneming een holding is en in gebreke blijft, rusten de verplichtingen ook op iedere Nederlandse verzekeraar in de groep, uitgezonderd de verplichting van lid 4. Artikel 3:288b en 3:288c Wft brengen geen directe verplichtingen mee, tenzij sprake is van een groep met gecentraliseerd risicobeheer. In dat geval volgen uit artikel 4e Bptfg Wft bepaalde verantwoordelijkheden voor de moederonderneming. Artikel 3:288aa Wft houdt uitsluitend voor de verzekeringsholding een verplichting in.

5.3.3 Periodieke toezichtrapportages: jaarstaten, kwartaalstaten, RSR

Om de toezichthouder in staat te stellen toezicht uit te oefenen op de groep als geheel, worden onder Solvency II voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd ook rapportages op groepsniveau verlangd. Voor solo-entiteiten is in artikel 3:72 Wft geregeld dat zij periodieke toezichtrapportages (staten) moeten indienen. Uit artikel 3:288h lid 1 Wft volgt dat ook op het niveau van de groep periodieke toezichtrapportages (staten) moeten worden ingediend: op grond van artikel 3:288h lid 1 Wft zijn de leden 3, 6 en 8 van artikel 3:72 Wft¹⁰³ ook van toepassing op het niveau van de groep. Hoewel bij ‘staten’ meestal alleen wordt gedacht aan kwantitatieve rapportages met een vast format, is de verplichting hier breder. Volgens artikel 304 Gedelegeerde Verordening omvatten de periodieke rapportages onder Solvency II niet alleen de kwantitatieve kwartaal- en jaarrapportages maar ook het periodieke toezichtrapport (*Regular Supervisory Report*, afgekort RSR) alsmede de SFCR en ORSA (zie hiervoor paragraaf 5.3.4 en 5.3.5). De verplichting tot het indienen van deze rapportages rust op de moederonderneming van de groep.¹⁰⁴

Uiteraard horen bij deze rapportageverplichtingen ook uitvoerige regels met betrekking tot de inhoud, verstrekking, modellen en periodiciteit. Voor soloverzekeraars is nadere regelgeving met betrekking tot de kwantitatieve staten opgenomen in het Bpr. Voor groepen blijken zulke bepalingen opgenomen in het Bptfg Wft.¹⁰⁵ Voor de indieningstermijnen van zowel de kwantitatieve staten als de RSR verwijst artikel 4f lid 1(a) Bptfg Wft naar artikel 373 Gedelegeerde Verordening.

¹⁰³ Lid 3 betreft de verplichting tot periodieke indiening van de staten; lid 6 geeft DNB de bevoegdheid om onder omstandigheden de periodiciteit of indieningstermijn te wijzigen; lid 8 regelt een ontheffingsmogelijkheid voor (onder meer) lid 3. Lid 7 is niet van overeenkomstige toepassing, zodat er geen wettelijke verplichting is voor een accountantsverklaring bij de groepsstaten.

¹⁰⁴ Artikel 372 lid 1 Gedelegeerde Verordening.

¹⁰⁵ De jaarstaten, kwartaalstaten en RSR maken deel uit van de toezichtinformatie waarnaar wordt verwezen in artikel 4f lid 1, onder a en b, Bptfg Wft.

Verdere details voor de rapportages zijn opgenomen in een toezichthouderregeling¹⁰⁶ en in Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450. De rapportages moeten elektronisch worden ingediend.¹⁰⁷ De templates uit de uitvoeringsverordening zijn dan ook geen invulformulieren maar beschrijven de opbouw van de elektronisch in te dienen staten. Voorschriften voor de inhoud en opbouw van de RSR van een groep volgen uit artikel 304 Gedelegeerde Verordening,¹⁰⁸ in combinatie met de verplichte aanvullende informatie die is opgesomd in artikel 372 lid 2 Gedelegeerde Verordening.

5.3.4 SFCR en informatie groepsstructuur

Naast rapportages voor de toezichthouder op groepsniveau moet ook informatie voor het publiek op groepsniveau worden verstrekt. Zoals solo-verzekeraars verplicht zijn om jaarlijks een rapport over de solvabiliteit en financiële toestand (beter bekend als SFCR) op te stellen en openbaar te maken, zo geldt dat - voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd - ook op het niveau van de groep. Deze vorm van transparantie over de financiële positie en de governance van de groep wordt verondersteld bij te dragen aan de marktdiscipline.¹⁰⁹ Over deze verplichting gaat artikel 3:288i Wft. Het eerste lid noemt naast de SFCR ook expliciet dat er informatie over de groepsstructuur moet worden verstrekt. Uit de regelgeving volgt echter dat dit een verplicht onderdeel van de groeps-SFCR is, zodat het niet nodig is deze informatie afzonderlijk te publiceren.¹¹⁰

De groep heeft, op grond van het vierde lid, de mogelijkheid te opteren voor een zogenoemde single-SFCR, waarmee de verplichting voor een SFCR bij de afzonderlijke dochter-verzekeraars vervalt. Hiervoor is wel instemming van de groepstoezichthouder nodig. Voorwaarde is dat de single-SFCR alle relevante informatie op herleidbaar individueel dochterniveau bevat die normaal gesproken in de SFCR van de dochters zou staan.

Ook voor de SFCR gelden gedetailleerde uitwerkingsregels. Het tweede lid verklaart artikel 3:73c Wft van overeenkomstige toepassing. Dit artikel regelt de SFCR-verplichting voor de solo's. De

¹⁰⁶ Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011; uit artikel 2:4 lid 4 volgt dat de groep staten moet verstrekken zoals vastgelegd in Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450.

¹⁰⁷ Voor solo-entiteiten is dit geregeld in artikel 313 Gedelegeerde verordening.

¹⁰⁸ Hieruit volgt dat de RSR een voorgeschreven structuur kent die is beschreven in bijlage XX. Deze structuur geldt ook voor de SFCR en wordt in de artikelen 293 t/m 297 Gedelegeerde verordening in detail uitgewerkt.

¹⁰⁹ *Kamerstukken II*, 2011/12, 33273, nr. 3 p. 7.

¹¹⁰ Conform artikel 359 Gedelegeerde Verordening is deze informatie over de groepsstructuur een verplicht onderdeel van de groep-SFCR.

bijbehorende gedelegeerde regelgeving in paragraaf 13.2c Bpr verwijst naar de artikelen 290 t/m 303 Gedelegeerde Verordening. Deze artikelen gelden eveneens voor solo's; voor de groeps-SFCR is dat echter niet voldoende. Aanvullend zijn specifieke bepalingen voor de groeps-SFCR opgenomen in de artikelen 359 t/m 370 Gedelegeerde Verordening, waaronder ook voorschriften voor een single-SFCR (hier aangeduid als 'dubbelverslag') en regels waaruit volgt dat in sommige situaties een tussentijdse actualisatie verplicht is.

Voor een single-SFCR geldt dezelfde openbaarmakingstermijn als geldt voor de SFCR van solo's, voor een separate groeps-SFCR geldt een langere termijn.¹¹¹ In beide gevallen moet de SFCR of actualisatie direct na openbaarmaking aan de toezichthouder worden toegezonden.¹¹² De plicht tot openbaarmaking rust op de moederonderneming van de groep (verzekeraar of holding). Blijft de holding in gebreke, dan rust deze verplichting ook op de dochterverzekeraar.¹¹³

Specifiek voor de SFCR geldt bovendien nog een (rechtstreeks toepasselijke) Uitvoeringsverordening waarin enkele extra voorschriften zijn opgenomen.¹¹⁴ Onder meer staat hierin welke templates uit de jaarstaten moeten worden openbaargemaakt en wordt bepaald dat voor de groeps-SFCR dezelfde bekendmakingswijze geldt als voor de solo-SFCR (in beginsel: op de website van de onderneming).

5.3.5 ORSA

Een andere periodieke rapportage voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd is de ORSA. Ook op groepsniveau moet minimaal jaarlijks¹¹⁵ een eigen risico- en solvabiliteitsbeoordeling (*Own Risk and Solvency Assessment*, afgekort ORSA) worden uitgevoerd en moet hierover worden gerapporteerd. In de Wft is deze ORSA-verplichting op groepsniveau geregeld in artikel 3:288h Wft. Lid 4, 5, 7 en 8 hebben specifiek betrekking op de ORSA¹¹⁶ en ook de schakelbepaling van het eerste lid is hiervoor relevant. Uit deze bepalingen volgt dat de eigen risico-

¹¹¹ Artikel 368 (single-SFCR) resp. artikel 362 Gedelegeerde Verordening (afzonderlijke groeps-SFCR) jo artikel 300 Gedelegeerde Verordening. De single-SFCR moet uiterlijk 14 weken na afloop van het boekjaar worden gepubliceerd; voor een afzonderlijke groeps-SFCR wordt deze termijn met zes weken verlengd.

¹¹² Artikel 362 jo artikel 300 Gedelegeerde Verordening.

¹¹³ Artikel 3:288i lid 3 Wft.

¹¹⁴ Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2452.

¹¹⁵ De vereiste frequentie ligt niet vast in de wetgeving maar is afgeleid uit Richtsnoer 14 van de Richtsnoeren voor de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit (EIOPA-BoS-14/259 NL).

¹¹⁶ De tekst van lid 4, 5, 7 en 8 is ontleend aan artikel 246 lid 4 Solvency II-richtlijn. Hoewel dit uit de tekst van lid 5 niet duidelijk blijkt moet ook lid 5 worden gelezen in relatie tot de ORSA.

en solvabiliteitsbeoordeling op het niveau van de groep moet worden uitgevoerd (lid 4). De groepstoezichthouder kan ermee instemmen dat voor de groep één ORSA wordt opgesteld en ingediend (de ‘single ORSA’). Voor de solo’s vervalt dan niet de verplichting om een ORSA-beoordeling uit te voeren, maar wel de rapportageverplichting.¹¹⁷ Bij een internationale groep moet de groeps-ORSA aan alle betrokken toezichthouders tegelijk worden verstrekt.

Uiteraard gelden ook voor de ORSA nadere regels, zowel voor de inhoudelijke aspecten van het assessment als voor de rapportage daarover. Voor de solo-verzekeraars komen we (via artikel 3:17 Wft en artikel 26.2 Bpr) voor de inhoudelijke aspecten van het assessment uit bij artikel 45 Solvency II-richtlijn. Vanwege de schakelbepaling van het eerste lid van artikel 3:288h Wft gelden deze vereisten ook voor de groeps-ORSA. Daarnaast stelt het vijfde lid voor de groeps-ORSA nog de eis dat inzichtelijk wordt gemaakt wat het verschil is tussen het (geconsolideerde) groepskapitaalvereiste en de opgetelde kapitaalvereisten van de in de groep opgenomen verzekeraars.¹¹⁸ Vervolgens gelden eisen voor de rapportage. Voor de rapportage van de groeps-ORSA gelden dezelfde minimaal vereiste elementen als voor de solo-ORSA-rapportage, terwijl indiening binnen twee weken na afronding van de beoordeling dient plaats te vinden.¹¹⁹

De Solvency II-richtlijn legt alle verplichtingen met betrekking tot de groeps-ORSA neer bij de moederonderneming (holding of deelnemende verzekeraar) van de groep.¹²⁰ De Wft volgt dit niet consequent: volgens lid 4 is de deelnemende verzekeraar, de holding of de verzekeraarsdochter van de holding verantwoordelijk, in lid 5 lijkt de holding niet betrokken. Het Bptfg Wft en de Gedelegeerde Verordening beleggen de rapportageverplichting bij de moederonderneming.

5.3.6 Risicoconcentraties en intragroepstransacties

Groepspecifieke eisen betreffen het toezicht op risicoconcentraties en intragroepstransacties, geregeld in de artikelen 3:288e en 3:288f Wft.¹²¹ Beide artikelen hebben een vergelijkbare opzet¹²² en

¹¹⁷ Artikel 246 lid 4, laatste volzin, Solvency II-richtlijn.

¹¹⁸ Volgens lid 5 is dit vereist indien voor de berekening van de groepssolvabiliteit de standaardmethode wordt gebruikt (dat wil zeggen: op basis van consolidatie), wat doorgaans het geval zal zijn.

¹¹⁹ De groeps-ORSA is onderdeel van de toezichtinformatie als bedoeld in artikel 4f lid 1, onder a, Bptfg Wft. Dit artikel verwijst naar de artikelen 372 en 373 Gedelegeerde Verordening. De eisen aan de ORSA-rapportage van de groep volgen uit artikel 372 lid 1 jo 306 Gedelegeerde Verordening; de indieningstermijn volgt uit artikel 373 jo 312 Gedelegeerde Verordening.

¹²⁰ Artikel 246 lid 4 Solvency II-richtlijn.

¹²¹ Op grond van artikel 3:285 lid 5 Wft kan DNB besluiten dit toezicht niet uit te oefenen als, kort samengevat, deze informatie al langs andere weg aan de toezichthouder wordt gerapporteerd.

verplichten ertoe om periodiek te rapporteren over respectievelijk ‘alle significante risicoconcentraties van de verzekeraars op het niveau van de groep’ (artikel 3:288e Wft) en ‘alle significante intragroepsovereenkomsten en -posities verricht door de aan het verzekeringsrichtlijn-groepstoezicht onderworpen verzekeraars’ (artikel 3:288f Wft). De verplichting tot het indienen van deze rapportages rust in beginsel op de moederonderneming (verzekeraar of verzekeringsholding) van de groep, maar de rapportage kan ook door een verzekeraar worden verstrekt.¹²³

Voor een nadere duiding zijn de definities van de gebruikte begrippen in artikel 1:1 Wft van belang, terwijl ‘significant’ in algemene zin is toegelicht in de Gedelegeerde Verordening.¹²⁴ Verder volgt uit de Wft-bepalingen dat ook overeenkomsten of financiële verhoudingen met (verbonden) natuurlijke personen als ‘intragroep’ kunnen gelden¹²⁵ en dat zeer significante intragroepsovereenkomsten en -posities tussentijds moeten worden gerapporteerd. DNB kan bepalen welke categorieën van risico’s, overeenkomsten of posities in elk geval moeten worden gerapporteerd.

Beide artikelen bevatten een delegatiebepaling voor regels met betrekking tot inhoud, de verstrekking, de modellen en de periodiciteit.¹²⁶ De daarop gebaseerde regelgeving brengt ons echter niet veel verder.¹²⁷ Relevante regels zijn wel te vinden in artikel 33 Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450, waarin de rapportagemodellen, als onderdeel van de jaarrapportage voor groepen, zijn gedefinieerd.¹²⁸

5.3.7 Eisen aan beleidsbepalers

Voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd gelden ook eisen die betrekking hebben op governance en risicobeheer. Zo worden er eisen gesteld ten aanzien van de betrouwbaarheid en deskundigheid van de beleidsbepalers (bestuurders en raad van commissarissen)

¹²² In artikel 3:288f, lid 5 wordt abusievelijk verwezen naar artikel 3:288e, derde tot en met zesde lid. De juiste verwijzing moet zijn artikel 3:288e, vijfde tot en met zevende lid.

¹²³ Artikel 3:288e lid 3 resp. 3:288f lid 3 Wft.

¹²⁴ Artikel 376 Gedelegeerde Verordening betreft risicoconcentraties; artikel 377 betreft intragroepstransacties.

¹²⁵ Artikel 3:288f lid 1 Wft.

¹²⁶ Artikel 3:288e lid 2 resp. artikel 3:288f lid 2 Wft.

¹²⁷ In artikel 4f lid 1 Bptfg Wft vallen deze rapportages onder onderdeel c. Voor de indieningstermijn van alle rapportages wordt verwezen naar de Gedelegeerde Verordening, maar voor rapportages die uitsluitend voor groepen gelden geeft deze verordening geen uitsluitel. De verwijzing naar door DNB te stellen regels geeft evenmin soelaas. De Regeling prudentieel toezicht financiële groepen Wft waarin je deze regels zou verwachten, is sinds 2009 niet meer gewijzigd.

¹²⁸ De Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011 verwijst wel naar deze uitvoeringsverordening.

en sleutelfunctionarissen op het niveau van de groep. Dit volgt zowel uit artikel 3:288h lid 1 Wft, waar artikel 3:8 en 3:9 Wft van overeenkomstige toepassing worden verklaard op het niveau van de groep, als uit de artikelen 3:271, 3:372 en 3:273 Wft waarin expliciet de holding wordt vermeld. Concreet betekent dit dat op groepsniveau moet worden gewaarborgd dat bestuurders en personen die andere sleutelfuncties vervullen deskundig en betrouwbaar zijn,¹²⁹ alsmede dat de beleidsbepalers en bepaalde ‘tweede echelon-functionarissen’ door DNB getoetst moeten zijn op geschiktheid en betrouwbaarheid.¹³⁰

Dit vereiste heeft vooral gevolgen voor een verzekeringsholding, want een deelnemende verzekeraar heeft als solo-verzekeraar al met deze vereisten te maken. Voor een verzekeringsholding betekent het dat de bestuurders en (indien aanwezig) commissarissen¹³¹ van de verzekeringsholding moeten worden getoetst op betrouwbaarheid en op geschiktheid in verband met de uitoefening van het bedrijf van de holding en de tot de richtlijn groep behorende verzekeraars.¹³² Ook kan de toetsingsplicht bij verzekeringsholdings gelden voor bepaalde ‘tweede echelon-functionarissen’ binnen de holding. Artikel 3:271 Wft houdt ook in dat de bestuurders van de verzekeringsholding de eed of belofte moeten afleggen.¹³³ Uit artikel 3:273 Wft volgt nog een meldingsplicht bij relevante wijzigingen.

5.3.8 Interne besturing en risicomanagement

De eisen met betrekking tot governance en risicobeheer zijn (voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd) niet beperkt tot de hiervoor besproken eisen aan beleidsbepalers.

¹²⁹ Deze verplichting is nader ingevuld in artikel 273 Gedelegeerde Verordening.

¹³⁰ Het toetsingsproces wordt door DNB op haar website toegelicht. De ‘tweede echelon-functionarissen’ waarvoor dit toetsingsvereiste geldt worden in artikel 3:8 lid 1 Wft omschreven als ‘personen (...) die een leidinggevende functie vervullen direct onder het echelon van de beleidsbepalers en verantwoordelijk zijn voor natuurlijke personen wier werkzaamheden het risicoprofiel van de onderneming wezenlijk kunnen beïnvloeden’. DNB geeft op haar website nadere invulling aan de afbakening van de doelgroep. In ieder geval vallen hieronder de personen die leiding geven aan de Solvency II-sleutelfuncties. <https://www.dnb.nl/voor-de-sector/open-boek-toezicht/thema-s/bestuurderstoetsing/tweede-echelon/aanvangstoetsing-tweede-echelon/>, gepubliceerd 20 juni 2018.

¹³¹ Een verzekeraar met zetel in Nederland met de rechtsvorm naamloze vennootschap of Europese vennootschap is op grond van artikel 3:19 lid 1 Wft verplicht een raad van commissarissen te hebben, voor een verzekeringsholding is die verplichting er niet.

¹³² Een betrouwbaarheidstoets is voor bestuurders van de holding ook nodig bij het verkrijgen van de benodigde vvgb voor een gekwalificeerde deelneming in een verzekeraar (artikel 3:100 lid 1 (a) Wft).

¹³³ *Kamerstukken II*, 2011/12, 33273, nr. 3, p. 51.

Verdere eisen volgen uit lid 1, 2 en 3 van artikel 3:288h Wft. Daarnaast zijn uiteraard de voor alle verzekeringsgroepen geldende artikelen 3:269 en 3:269a Wft van toepassing die al zijn besproken in paragraaf 5.2.2.

Artikel 3:288h lid 1 Wft kwam al eerder in deze paragraaf ter sprake. Deze schakelbepaling verklaart verschillende Wft-artikelen van overeenkomstige toepassing op het niveau van de groep. De hier relevante artikelen zijn de artikelen 3:17 Wft (beheerste en integere bedrijfsvoering) en 3:18 Wft (uitbesteding). Ik zal hieronder dieper ingaan op de betekenis van beide artikelen. Het tweede en derde lid van artikel 3:288h Wft stellen concrete eisen aan de risicomanagement- en internecontrolesystemen en rapportageprocedures van de groep en de verzekeraars binnen de groep. Daarmee wordt gewaarborgd dat een beheerst proces op groepsniveau mogelijk is en dat ook de solvabiliteit op groepsniveau kan worden gemeten en beheerst.

De toepasselijkheid van artikel 3:17 Wft, inzake beheerste en integere bedrijfsvoering, is het meest uitdagend. Kern van het artikel is dat de bedrijfsvoering van financiële ondernemingen zodanig moet zijn ingericht dat een beheerste en integere uitoefening van hun bedrijf is gewaarborgd. Achter de voor verzekeraars relevante bepalingen van lid 1 en 2¹³⁴ gaat een waaier van verplichtingen schuil. Sinds de invoering van de Wft zijn artikel 3:17 Wft en de bijbehorende bepalingen in de lagere regelgeving (i.c. het Bpr Wft) veelvuldig gewijzigd. Het artikel bleek een bruikbare ‘kapstok’ voor het uitvoeren van verschillende richtlijnbevestigingen,¹³⁵ zo ook voor de bepalingen van de Solvency II-richtlijn. In beginsel is artikel 3:17 Wft *principle based*. Open normen zijn dus het uitgangspunt. De steeds strakkere kaders van het (Europese en Nederlandse) financiële recht hebben er echter toe geleid dat de vrijheid van de open normen steeds meer is ingeperkt.¹³⁶ Gevolg is dat de bepalingen ter uitvoering van artikel 3:17 Wft ook voor verzekeraars een behoorlijk gedetailleerde invulling kennen.

Binnen de bedrijfsvoering van een financiële onderneming worden verschillende aspecten onderscheiden. In het Bpr zijn nadere regels met betrekking tot (a) het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico’s, (b) integriteit, en (c) de soliditeit van de financiële onderneming, geformuleerd.

¹³⁴ Artikel 3:17, lid 2a t/m lid 8, Wft zijn voor verzekeraars(groepen) niet relevant en blijven hier buiten beschouwing.

¹³⁵ Van Esch, in: *Toezicht Financiële Markten*, art. 3:17 Wft, aant. A3.

¹³⁶ Schotsman, *TvCo* 2018, p. 66.

Met betrekking tot integriteit zijn de regels, opgenomen in hoofdstuk 3 Bpr, redelijk overzichtelijk. De artikelen 11, 12, 13, 13a, 14 en 16 Bpr zijn relevant voor verzekeraars. Op grond van de eerdergenoemde schakelbepaling zijn deze dus van overeenkomstige toepassing op het niveau van de groep. Sommige van deze artikelen (13a, 14 en 16) hebben alleen betekenis op het niveau van de solo-verzekeraar, maar de overige verplichtingen in de artikelen 11 (tegenaan belangenverstremgeling), 12 (omgang met incidenten) en 13 (betrouwbaarheid integriteitsgevoelige functies) kunnen in beginsel ook bij een holding (niet-verzekeraar) worden ingevuld. De nadere regels voor de verzekeringssector met betrekking tot de andere aspecten (kort gezegd: bedrijfsvoering en financiële soliditeit/ risicomangement) staan in artikel 26.2 Bpr en zijn veelomvattend. Artikel 26.2 Bpr kent twee leden, waarbij met name het eerste lid een aanzienlijk ‘eisenpakket’ vertegenwoordigt. Het tweede lid stelt eisen aan de geschiktheid van sleutelfuncties; dit is een reparatiebepaling die het hiaat repareert dat is ontstaan doordat de toetsingsartikelen van de Wft niet volledig de SII-sleutelfuncties afdekken.¹³⁷

Het eerste lid van artikel 26.2 Bpr bepaalt kortweg dat een verzekeraar met betrekking tot zijn bedrijfsvoering moet voldoen aan bepaalde richtlijnartikelen, met inachtneming van nader genoemde afdelingen uit de verordening.¹³⁸ Een solo-verzekeraar is daarmee gebonden aan de artikelen 41 en 44 t/m 48 Solvency II-richtlijn (die als richtlijnbevestigingen geen directe werking hebben), naast de reeds direct werkende artikelen 258 t/m 272 Gedelegeerde Verordening. Ook deze artikelen zijn dus, door de schakelbepaling van 3:288h lid 1 Wft, van overeenkomstige toepassing op het niveau van de groep.¹³⁹

De bewuste bepalingen omvatten vele, soms gedetailleerde, eisen waaraan het governancestelsel en de daaronder vallende functies en procedures moeten voldoen. Gedeeltelijk betreft het vrij vanzelfsprekende kwaliteitseisen als een transparante organisatiestructuur, functiescheiding en effectieve informatieoverdracht. Daarnaast zijn er ook bepalingen die vergaand uitgewerkte eisen inhouden die nauw samenhangen met de aard van het verzekeringsbedrijf.¹⁴⁰ De regels betreffende de

¹³⁷ *Stb.* 2015, 308, p. 45.

¹³⁸ Meer specifiek luidt artikel 26.2 lid 1 Bpr: Een verzekeraar (...) voldoet met betrekking tot zijn bedrijfsvoering aan de artikelen 41 en 44 tot en met 48 van de richtlijn solvabiliteit II, met inachtneming van titel I, hoofdstuk IX, afdelingen 1 en 2, van de verordening solvabiliteit II.

¹³⁹ Uit de Gedelegeerde Verordening volgen geen aanvullende of afwijkende bepalingen voor groepen. Titel II (Verzekeringsgroepen) bevat geen bepalingen die zien op het governancestelsel.

¹⁴⁰ Om een beeld te geven van de bepalingen waarop artikel 26.2 lid 1 Bpr betrekking heeft: de richtlijnartikelen betreffen algemene governancevereisten (artikel 41), risk management (44), ORSA (45), interne controle (46), interne audit (47) en actuariële functie (48); de artikelen uit de Gedelegeerde Verordening

ORSA werden al in paragraaf 5.3.5 besproken. Binnen het bestek van deze scriptie voert het te ver om ook op de overige bepalingen dieper in te gaan.

Ten slotte gelden nog regels ten aanzien van uitbesteding, die volgen uit de toepasselijkheid van artikel 3:18 Wft. Ook voor de groep geldt dat bepaalde werkzaamheden niet mogen worden uitbested. Verder moeten bij uitbesteding van werkzaamheden de regels in acht worden genomen die, zo volgt uit artikel 27d Bpr, zijn vastgelegd in artikel 49 Solvency II-richtlijn en artikel 274 Gedelegeerde Verordening. Het gaat daarbij onder meer om eisen die worden gesteld aan het uitbestedingsbeleid en aan uitbestedingsovereenkomsten.

De hierboven beschreven bepalingen brengen zowel voor de moederondernemingen als voor de dochter-verzekeraars verplichtingen mee. De moederondernemingen zijn verantwoordelijk voor de interne besturing en het risicomanagement op het niveau van de groep. De dochter-verzekeraars dienen hun eigen processen zo in te richten en uit te voeren dat dit een beheerste bedrijfsvoering op het niveau van de groep mogelijk maakt.¹⁴¹

5.3.9 Voorbereidend groeps crisisplan

Het laatste onderwerp in deze paragraaf betreft een verplichting voor groepen met een verzekeraar of verzekeringsholding aan het hoofd die niet is gebaseerd op de Solvency II-richtlijn. Deze verplichting komt voort uit zuiver nationale wetgeving, te weten de Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars (Whav).¹⁴² Deze wetgeving heeft geleid tot artikel 3:288i1 Wft. Ik bespreek dit artikel op deze plaats omdat het net als de rest van paragraaf 5.3 van toepassing is op de groepen waarop artikel 3:285 lid 1 of 2 Wft van toepassing is.

Op grond van artikel 3:288i1 Wft is de moederonderneming van een dergelijke groep, mits met zetel in Nederland, verplicht een voorbereidend groeps crisisplan (groeps-VCP) op te stellen en actueel te houden. Met een groeps-VCP vervalt de verplichting voor de individuele verzekeraars in de groep om een VCP op te stellen.¹⁴³ Uit de nadere regelgeving in artikel 26.6 t/m 26.9 Bpr volgt dat het

betreffen algemene governancevereisten (artikel 258), risicomanagement (259- 261 bis), algehele solvabiliteitsbehoeften (262), alternatieve waarderingsmethoden (263), waardering van technische voorzieningen (264- 265), interne controlesysteem (266-267) en sleutelfuncties (268 t/m 272).

¹⁴¹ Artikel 3:288h lid 3 Wft richt zich tot de verzekeraar in de groep. De aldaar omschreven verplichtingen overstijgen echter het solo-niveau. Dit lijkt een ongelukkige redactie bij de implementatie van artikel 246 lid 2 Solvency II-richtlijn, waarin deze eisen op groepsniveau zijn geformuleerd.

¹⁴² Wet herstel en afwikkeling van verzekeraars (*Stb.* 2018, 489).

¹⁴³ Artikel 3:288i1 lid 3 Wft.

groeps-VCP door DNB moet zijn goedgekeurd en moet voorzien in maatregelen met betrekking tot de verzekeraar, zijn dochterondernemingen of de holding, die de groep in staat stellen de financiële positie van de afzonderlijke groepsleden en de groep als geheel na een aanzienlijke verslechtering ervan te herstellen. Het plan moet minimaal elke drie jaar worden geëvalueerd en zo nodig bijgewerkt, maar ook bij tussentijdse significante veranderingen.

5.4 Regels die van toepassing zijn bij groepen met een niet-Europese moederonderneming

Uit artikel 3:285 lid 3 Wft volgt welke regels van toepassing zijn als de Nederlandse verzekeraar een moederonderneming heeft die ofwel een niet-Europese verzekeringsholding ofwel een niet-Europese verzekeraar is. Naast de in paragraaf 5.2 beschreven regels die voor alle verzekeringsgroepen gelden, moet op grond van artikel 3:285 lid 3 Wft rekening worden gehouden met de artikelen 1:65 lid 6, 3:288g, 3:288j en 3:288k Wft.

Deze laatste twee artikelen vormen samen paragraaf 3.6.3.4 Wft (Regels met betrekking tot moederondernemingen met zetel in een staat die geen lidstaat is en equivalentie). Uit deze artikelen volgt dat voor de invulling van het groepstoezicht cruciaal is of het prudentieel regime van een derde land voor groepstoezicht gelijkwaardig (equivalent) is aan het groepstoezicht op grond van Solvency II. Het oordeel over de equivalentie van een derde land berust bij de Europese Commissie of bij een Europese toezichthouder.¹⁴⁴ Indien op de moederonderneming equivalent groepstoezicht van toepassing is, wordt er op de Nederlandse verzekeraar geen groepstoezicht door DNB uitgeoefend. Dat geldt ook als er geen equivalent groepstoezicht op de moederonderneming van toepassing is, maar wel op een subholding boven de verzekeraar. Op deze manier wordt dus overlappend groepstoezicht voorkomen.

Is er echter geen equivalent groepstoezicht op een niveau boven de Nederlandse verzekeraar, dan is de situatie minder eenvoudig. De hoofdregel van artikel 3:288k lid 1 Wft is dat vrijwel alle regels van het groepstoezicht gelden alsof de moederonderneming in een lidstaat gevestigd is.¹⁴⁵ Deze regels zijn dus van toepassing op de onderdelen van de verzekeringsrichtlijn groep die zich buiten de Unie

¹⁴⁴ De Europese Commissie kan bepalen dat het groepstoezicht van een derde land equivalent is. Op de Eiopa-website (eiopa.europa.eu) wordt een lijst van equivalentiebesluiten bijgehouden. Equivalentie met betrekking tot groepstoezicht geldt momenteel alleen voor Zwitserland en Bermuda. Indien de Europese Commissie zich niet heeft uitgesproken over de equivalentie van het groepstoezicht, kan de 'fungerend toezichthouder' hierover besluiten. Dit is geregeld in artikel 260 SII-richtlijn.

¹⁴⁵ Belangrijkste uitzondering daarbij zijn de eisen aan beleidsbepalers van artikel 3:271 en 3:3:272 Wft.

bevinden waarmee in feite, om concurrentievervalsing te voorkomen, een extraterritoriale werking wordt gegeven aan de Europese regelgeving.¹⁴⁶ Voor de solvabiliteitsberekening gelden daarbij niet de kapitaaleisen van het derde land, maar de Solvency II-eisen. Het vierde lid van artikel 3:288k Wft biedt DNB echter de mogelijkheid om van deze hoofdregel af te wijken door andere methoden toe te passen die passend toezicht waarborgen op verzekeraars in een groep. Zo kan DNB bijvoorbeeld de oprichting van een tussenholding met zetel in de Unie eisen.¹⁴⁷ Wat het groepstoezicht praktisch gezien betekent voor een verzekeraar met een niet-Europese moederonderneming is dus situatieafhankelijk en wordt bepaald door de invulling die DNB hieraan geeft.

De beide andere artikelen die worden genoemd in artikel 3:285 lid 3 Wft zijn voor de verzekeraar minder relevant. Artikel 1:65 lid 6 Wft heeft betrekking op de informatie-uitwisseling tussen de toezichthouders binnen en buiten de Unie. Artikel 3:288g Wft geldt voor groepen met een gemengde verzekeringsholding als moederonderneming en wordt hier mijns inziens onterecht vermeld.¹⁴⁸

5.5 Consequenties van groepstoezicht bij groepen met een gemengde verzekeringsholding als moederonderneming

Deze laatste paragraaf van hoofdstuk 5 behandelt het toezicht dat van toepassing is voor verzekeraars met een gemengde verzekeringsholding als moederonderneming, waarbij het niet uitmaakt of de moederonderneming haar zetel in een lidstaat heeft. In deze situatie wordt groepstoezicht uitgeoefend als bedoeld in artikel 3:288g Wft.

Artikel 3:288g Wft betreft het toezicht op intragroeptransacties. Dit is dus de enige vorm van groepstoezicht waarmee een dergelijke groep te maken heeft. Inhoudelijk is er geen verschil met het al in paragraaf 5.3.6 besproken artikel 3:288f Wft dat hier ‘van overeenkomstige toepassing’ is. De rapportage-eisen inzake intragroepstransacties bij een gemengde verzekeringsholding zijn dus vergelijkbaar met de rapportage-eisen bij een verzekeringsholding. Een verschil is wel dat het nu niet de moederonderneming is die rapporteert. Deze rapportageverplichting wordt in artikel 20 van de Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450 neergelegd bij de individuele verzekeraars en maakt deel uit van de kwantitatieve jaarrapportage voor solo’s.

¹⁴⁶ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 59.

¹⁴⁷ *Kamerstukken II* 2011/12, 33273, nr. 3, p. 59.

¹⁴⁸ Artikel 3:285 lid 3 Wft implementeert artikel 213 lid 2(c) Solvency II-richtlijn. In dat artikel wordt niet verwezen naar artikel 265 Solvency II-richtlijn, dat inhoudelijk overeenkomt met artikel 3:288g Wft.

Artikel 3:288g Wft verklaart ook nog enkele andere bepalingen, die gaan over de uitwisseling van informatie tussen toezichthouders (artikel 1:51e, 1:53 en 1:56 Wft), van overeenkomstige toepassing.¹⁴⁹ Relevant voor de verzekeraar is dat uit artikel 1:53 Wft volgt dat de verzekeraar het eerste aanspreekpunt voor DNB binnen de groep is.

¹⁴⁹ Artikel 3:288g Wft noemt ook dat artikel 3:295 Wft van overeenkomstige toepassing is; genoemd artikel is echter vervallen per 1 januari 2014.

6 Enkele aandachtspunten

In het vorige hoofdstuk heb ik het geldende prudentiële normenkader voor de verschillende soorten verzekeringsgroepen beschreven. Bij mijn onderzoek vielen verschillende zaken op die bij de toepassing van deze regelgeving complicerend kunnen zijn. De drie belangrijkste aandachtspunten en potentiële knelpunten licht ik hieronder toe.

Het eerste punt betreft het onderscheid tussen de verzekeringsholding en de gemengde verzekeringsholding. In paragraaf 4.2 kwam aan de orde dat een moederonderneming kan worden gekarakteriseerd als een gemengde financiële holding, een verzekeringsholding of een gemengde verzekeringsholding, waarbij het onderscheid tussen de laatste twee niet heel scherp is omschreven. Dit is een belangrijk punt omdat het, zoals uit hoofdstuk 5 blijkt, voor de groep veel uitmaakt of de moederonderneming een verzekeringsholding of een gemengde verzekeringsholding is: bij een verzekeringsholding geldt een omvangrijk pakket van eisen waaraan moet worden voldaan, terwijl de impact bij een gemengde verzekeringsholding heel beperkt is. Vóór Solvency II waren de verschillen veel geringer: destijds was het voornaamste verschil dat bij een verzekeringsholding ook kapitaaleisen golden op groepsniveau terwijl voor de gemengde verzekeringsholding geen kapitaaleisen op groepsniveau van toepassing waren. Nu de kwalificatie als verzekeringsholding voor een groep zoveel verschil maakt, kan de onduidelijkheid met betrekking tot dit onderscheid tot rechtsonzekerheid leiden. Een nadere inkadering van het begrip verzekeringsholding is dan ook wenselijk. In het kader van de Solvency II-review heeft Eiopa in 2020 hiervoor een voorstel gedaan, waarbij wordt uitgegaan van een grenswaarde van 50% van de geconsolideerde balans of van enige andere door de toezichthouder relevant geachte indicator.¹⁵⁰ Definitieve besluitvorming over de Solvency II-aanpassingen wordt in 2024 verwacht. Echter, ook als deze voorgestelde wijziging wordt doorgevoerd, blijft er bij de kwalificatie een zekere interpretatieruimte bestaan.

Het tweede punt betreft de uitwerking van het normenkader voor verzekeringsholdings in de praktijk. Een praktisch probleem daarbij is dat er grote verschillen bestaan tussen groepen met een verzekeringsholding aan het hoofd. De meest zuivere vorm is een groep bestaande uit een holding met daaronder verschillende verzekeraars en eventueel andere dochtermaatschappijen die direct gerelateerd zijn aan het verzekeringsbedrijf. Bij de regelgeving lijkt dit type groep als ijkpunt gekozen te zijn en voor dergelijke groepen is de regelgeving dan ook goed toepasbaar. Er zijn echter ook andere vormen denkbaar waarbij dit minder het geval is. Zo kunnen er groepen bestaan waarbij de moederonderneming (een belang in) een verzekeringsdochter heeft maar waarbij de

¹⁵⁰ Opinion on the 2020 Review of Solvency II (EIOPA-BoS-20/749), p. 61.

moederonderneming zich vooral als aandeelhouder opstelt en niet direct betrokken is bij de aansturing van de verzekeraar. Voor een dergelijke groep is het veel lastiger om aan de gestelde eisen te voldoen, bijvoorbeeld ten aanzien van bedrijfsvoering en rapportage. Ook kan er sprake zijn van een ‘lege’ holding (zonder andere activiteiten of deelnemingen) boven een verzekeraar. In dit geval is de toegevoegde waarde van bijvoorbeeld de aanvullende rapportages twijfelachtig. De regelgeving biedt echter slechts in beperkte mate mogelijkheden voor proportionele invulling. Zo is het bijvoorbeeld niet mogelijk om ontheffing te krijgen van de verplichting voor het indienen van een RSR of SFCR. Meer flexibiliteit in de omvang van de verplichtingen, bijvoorbeeld door uitbreiding van de mogelijkheden voor (gedeeltelijke) ontheffing van verplichtingen, zou kunnen bijdragen aan een proportionele toepassing van het groepstoezicht.

Als derde en laatste aandachtspunt noem ik mogelijke interpretatieruimte bij de gestelde normen. In algemene zin geldt reeds dat veel bepalingen in de Wft *principle based* zijn geformuleerd; er wordt dus gebruik gemaakt van open normen die gericht zijn op de financiële ondernemingen. Het is primair aan de onderneming om deze open norm naar eigen inzicht uit te leggen en in te vullen, terwijl het aan de toezichthouder is om te controleren of de open norm door de onderneming op een goede wijze is ingevuld.¹⁵¹ Het gebruik van open normen heeft voordelen, maar kan ook tot rechtsonzekerheid leiden: over de invulling van de open norm kan verschil van inzicht bestaan tussen de onderneming en de toezichthouder, waarbij de onderneming in sommige situaties zelfs het risico loopt op een bestuurlijke sanctie, bijvoorbeeld een boete.¹⁵² Bij het solo-toezicht op verzekeraars spelen open normen een belangrijke rol en ditzelfde geldt voor de daarvan afgeleide normen voor het aanvullend groepstoezicht. Bij de voor groepen geldende normen wordt dit probleem nog versterkt. Enerzijds komt dit doordat sommige ‘van overeenkomstige toepassing’ verklaarde bepalingen geformuleerd zijn met het oog op individuele verzekeraars waarbij niet altijd duidelijk is hoe dit op groepsniveau toepasbaar is.

Anderzijds is in veel bepalingen sprake van een (al dan niet open) norm die geldt ‘op het niveau van de groep’. Of dit betekent dat aan de norm invulling moet worden gegeven binnen de moederonderneming, of dat dit ook op andere wijze kan worden ingevuld, is niet altijd helder. In de praktijk kan dit ertoe leiden dat voor ondernemingen onzeker is op welke wijze zij aan de gestelde normen kunnen voldoen.

¹⁵¹ CBb 10 september 2013, *JOR* 2013/312, m.nt. Kuiper en Voerman (*DNB/Pensioenfondsvereenigde Glasfabrieken*).

¹⁵² Op grond van artikel 1:80 Wft kan overtreding van een groot aantal Wft-bepalingen worden bestraft met een bestuurlijke boete.

7 Samenvattende conclusie

Het Europese prudentiële toezichtskader voor de verzekeringssector kent naast het solo-toezicht (toezicht op de individuele verzekeraar) ook aanvullend groepstoezicht. Dit aanvullende groepstoezicht brengt verplichtingen en verantwoordelijkheden voor verzekeringsgroepen mee. Welke dit zijn is echter niet eenvoudig af te leiden uit de regelgeving. Mijn onderzoek richtte zich op de vraag, welke verplichtingen en verantwoordelijkheden op grond van de prudentiële wetgeving van toepassing zijn op een Nederlandse verzekeraar die binnen een (al dan niet internationale) groepsstructuur opereert of een met deze verzekeraar verbonden onderneming.

Deze onderzoeksvraag viel uiteen in verschillende deelvragen. De eerste deelvraag betrof de vraag, wat de betekenis is van de begrippen die worden gehanteerd om een groep te definiëren. In hoofdstuk 3 heb ik, tegen de achtergrond van de historie van de gehanteerde begrippen, toegelicht wat de betekenis is van de kernbegrippen moederonderneming, dochteronderneming en deelneming in de context van het groepstoezicht. Dit leidde tot de conclusie dat voor het groepstoezicht een brede definitie gehanteerd wordt voor de moeder-dochterverhouding tussen ondernemingen, waarbij zowel formele *power to control* als het bestaan van feitelijke beheersing (centrale leiding, overheersende invloed) reden is om een moeder-dochterrelatie vast te stellen. Ook bij een deelnemingsrelatie wordt een ruime interpretatie gehanteerd waarbij naast formele criteria ook feitelijke aanzienlijke invloed bepalend kan zijn.

Vervolgens heb ik de tweede deelvraag onderzocht: hoe wordt met gebruikmaking van deze begrippen vastgesteld of groepstoezicht van toepassing is? Uit mijn onderzoek blijkt dat uit de artikelen 3:285, 3:286 en 3:287 Wft volgt dat groepstoezicht van toepassing is in de situaties dat een verzekeraar ofwel zelf een deelneming heeft in een andere verzekeraar, ofwel dochter is van een moederonderneming. Deze Wft-artikelen vormen ook de basis voor de beantwoording van de derde deelvraag: hoe wordt vastgesteld welke variant van het verzekeringsgroepstoezicht van toepassing is? Mijn analyse leidde tot de conclusie dat de toepasselijke variant afhangt van verschillende factoren, waaronder de kwalificatie van de moederonderneming als gemengde financiële holding, verzekeringsholding of gemengde verzekeringsholding. Omdat niet altijd eenvoudig uit de wetstekst kan worden afgeleid welke variant van groepstoezicht in een voorkomend geval van toepassing is, heb ik in tabel 4.1 de toepassing van deze artikelen in een schematisch overzicht samengevat.

De vierde en laatste deelvraag luidde, welke verplichtingen en verantwoordelijkheden voor de verzekeraar of een met deze verzekeraar verbonden onderneming voortvloeien uit de prudentiële wetgeving, indien groepstoezicht van toepassing is? Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 5, waarin het normenkader voor de verschillende typen groepen is geanalyseerd. Uitgangspunt daarbij

is hoofdstuk 3.6 Wft, met name de afdelingen 3.6.1 en 3.6.3. Deze Wft-bepalingen bevatten diverse schakelbepalingen en verwijzen ook veelvuldig naar algemene maatregelen van bestuur of andere regelgeving. Ook de rechtstreeks werkende Gedelegeerde Verordening (EU 2015/35) speelt een grote rol. Bij de nadere analyse was het dan ook nodig om zowel de lagere regelgeving als de Gedelegeerde Verordening te betrekken.

Uit de analyse volgt dat enkele regels een algemene strekking hebben en gelden in alle situaties van groepstoezicht. Bij de overige regels blijkt een groot verschil te bestaan tussen enerzijds een groep met een gemengde verzekeringsholding aan het hoofd en anderzijds de groepen met een deelnemende verzekeraar, verzekeringsholding of gemengde financiële holding aan het hoofd. Voor de groep met een gemengde verzekeringsholding aan het hoofd zijn de verplichtingen die voortvloeien uit het aanvullende groepstoezicht beperkt. Voor de overige verzekeringsgroepen is een uitgebreide verzameling van regels van toepassing, van kwantitatieve financiële eisen tot periodieke toezichtrapportages, publicatieverplichtingen en eisen op het gebied van interne besturing en risicomanagement. Een aparte regeling geldt nog voor groepen waarbij de moederonderneming geen zetel in een lidstaat heeft – de consequenties van het groepstoezicht kunnen dan van geval tot geval verschillen.

In hoofdstuk 5 zijn de verplichtingen voor de groep en/of de verzekeraar binnen de groepsstructuur in al deze situaties beschreven. Ten slotte is nog ingegaan op de verplichtingen voor verzekeringsgroepen die voortvloeien uit de Whav.

De uitgevoerde analyse bevestigt dat het voor de verzekeraar en de moedermaatschappij niet eenvoudig is om uit de wettelijke bepalingen af te leiden welke verplichtingen en verantwoordelijkheden voortvloeien uit het aanvullend groepstoezicht. Daarnaast vielen verschillende andere zaken op die bij de toepassing van deze regelgeving complicerend kunnen zijn. Als afsluiting van het onderzoek zijn daarom in het zesde hoofdstuk drie aandachtspunten toegelicht.

Het eerste punt betreft het feit dat het onderscheid tussen verzekeringsholdings en gemengde verzekeringsholdings aanmerkelijke consequenties voor de groep heeft, maar niet scherp is gedefinieerd. Een duidelijkere definitie zou daarom wenselijk zijn. Het tweede punt heeft betrekking op het normenkader voor groepen met een verzekeringsholding aan het hoofd. Hoewel binnen deze categorie sterk uiteenlopende situaties voorkomen, biedt het normenkader op onderdelen weinig ruimte voor variatie. Meer flexibiliteit in de omvang van de verplichtingen, bijvoorbeeld door meer mogelijkheden voor (gedeeltelijke) ontheffing van verplichtingen, zou kunnen bijdragen aan een proportionele toepassing van het groepstoezicht bij groepen met een verzekeringsholding aan het hoofd. Als laatste aandachtspunt kwam de mogelijke interpretatieruimte bij de gestelde normen aan de orde. Niet altijd is helder hoe een onderneming invulling kan geven aan een norm die geldt ‘op het

niveau van de groep'. Dit kan voor de onderneming tot onzekerheid leiden. Een zekere interpretatieruimte is echter, gelet op het *principle based* karakter van de Wft met de daarbij behorende open normen, onvermijdelijk.

Aangehaalde literatuur

Bartman, Dorresteyn & Olaerts, *Van het concern* 2020

S.M. Bartman, A.F.M. Dorresteyn & M. Olaerts, *Van het concern*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Beckman, *O&F* 2005/66

H. Beckman, 'Consolidatiecriteria, -kring en -plicht. Vanuit communautair oogpunt, Nederlandse regels en geautoriseerde IFRSs', *Onderneming en Financiering (O&F)* 2005, afl. 66, p. 45-67.

Boshuizen & Jager, in: *Toezicht Financiële Markten*

G.R. Boshuizen & B.H. Jager, commentaar op art. 3:282 Wft, in: F.G.B. Graaf (red.), *Toezicht Financiële Markten*, Deventer: Wolters Kluwer.

Van Esch, in: *Toezicht Financiële Markten*

R.E. van Esch, commentaar op art. 3:17 Wft, in: F.G.B. Graaf (red.), *Toezicht Financiële Markten*, Deventer: Wolters Kluwer.

Haentjens, Raas & Rank, in: *Compendium Financieel Recht* 2022

M. Haentjens, R.P. Raas & W.A.K. Rank, 'Inleiding', in: R.P. Raas, W.A.K. Rank & M. Haentjens (red.), *Compendium Financieel Recht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2022.

Hoogeveen, in: *Cursus Belastingrecht IB.3.2.23.E.b3*

M.J. Hoogeveen, 'IB.3.2.23.E.b3 Hoofdzakelijk' in: A.W. Hofman, M.L.M. van Kempen & F.P.G. Pötgens (red.), *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Wolters Kluwer (online, bijgewerkt 23 maart 2023).

Van den Hurk, *FR* 2015/10

A.J.A.D. van den Hurk, 'Een toekomstbestendige en inzichtelijke Wft', *FR* 2015/10, p. 365-366.

Van den Hurk, in: *Compendium Financieel Recht* 2022

A.J.A.D. van den Hurk, 'Financiële ondernemingen: verzekeringsbedrijf', in: R.P. Raas, W.A.K. Rank & M. Haentjens (red.), *Compendium Financieel Recht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2022.

Lieverse 2016

C.W.M. Lieverse, Doorwerking van het financieel toezichtrecht in het vennootschapsrecht (oratie Nijmegen), 2016, hdl:2066/167585.

Schotsman, *TvCo* 2018, p. 65-70

R.J. Schotsman, 'Ontwikkelingen in de Wft van de corporate governance normen en de onafhankelijke sleutelfunctie', *TvCo* 2018, p. 65-70.

De Serière & Jennen, *Ondernemingsrecht* 2017/143

V.P.G. de Serière & B.C.G. Jennen, 'De betekenis van 'soft law' in de financiële toezichtwetgeving', *Ondernemingsrecht* 2017/143.

Silverentand & Van der Eerden (red.) 2018

L.J. Silverentand & F.W.J. van der Eerden (red.), *Hoofddlijnen Wft (Recht en Praktijk nr. FR6)*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Van der Velden & De Serière, *FR* 2018, afl. 1/2, p. 47-61

B.W.G. van der Velden & V.P.G. de Serière, 'Het wetsvoorstel herstel en afwikkeling van verzekeraars. Een ambitieus, geheel vernieuwd Nederlands regime voor het herstel en de afwikkeling van verzekeraars in nood', *FR* 2018, afl. 1/2, p. 47-61.

Aangehaalde jurisprudentie

HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU9889 (*ROM en PME/Vector*).

Concl. A-G. L. Timmerman, ECLI:NL:PHR:2019:1058, bij HR 3 april 2020,
ECLI:NL:HR:2020:479, *ARO 2020/85 (SNS)*.

CBb 10 september 2013, ECLI:NL:CBB:2013:104, *JOR 2013/312*, m.nt. Kuiper en Voerman
(*DNB/Pensioenfonds Vereenigde Glasfabrieken*).

Aangehaalde Europese richtlijnen en verordeningen

Richtlijn 78/660/EEG (vierde richtlijn)

Vierde Richtlijn 78/660/EEG van de Raad van 25 juli 1978 op de grondslag van artikel 54, lid 3, sub g), van het Verdrag betreffende de jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen (*PbEG* 1978, L 222).

Richtlijn 91/674/EEG (verzekeringsrichtlijn)

Richtlijn van de Raad van 19 december 1991 betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen (*PbEG* 1991, L 374).

Richtlijn 98/78/EG (richtlijn verzekeringsgroepen)

Richtlijn 98/78/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 oktober 1998 betreffende het aanvullend toezicht op verzekeringsondernemingen in een verzekeringsgroep (*PbEG* 1998, L 330).

Richtlijn 83/349/EEG (zevende richtlijn).

Zevende Richtlijn 83/349/EEG van de Raad van 13 juni 1983 op de grondslag van artikel 54, lid 3, sub g) van het Verdrag betreffende de geconsolideerde jaarrekening (*PbEG* 1983, L 193).

Richtlijn 2002/87/EG (richtlijn financiële conglomeraten)

Richtlijn 2002/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2002 betreffende het aanvullende toezicht op kredietinstellingen, verzekeringsondernemingen en beleggingsondernemingen in een financieel conglomeraat en tot wijziging van de Richtlijnen 73/239/EEG, 79/267/EEG, 92/49/EEG, 92/96/EEG, 93/6/EEG en 93/22/EEG van de Raad en van de Richtlijnen 98/78/EG en 2000/12/EG van het Europees Parlement en de Raad (*PbEG* 2002, L 35).

Richtlijn 2003/51/EG (moderniseringsrichtlijn)

Richtlijn 2003/51/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2003 tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG, 83/349/EEG, 86/635/EEG en 91/674/EEG van de Raad betreffende de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen, banken en andere financiële instellingen, en verzekeringsondernemingen (*PbEU* 2003, L 178).

Richtlijn 2009/138/EG (Solvency II-richtlijn)

Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II) (*PbEU* 2009, L 335).

Richtlijn 2011/89/EU (Fico I-richtlijn)

Richtlijn 2011/89/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 houdende wijziging van de Richtlijnen 98/78/EG, 2002/87/EG, 2006/48/EG en 2009/138/EG betreffende het aanvullende toezicht op financiële entiteiten in een financieel conglomeraat (*PbEU* 2011, L 326).

Richtlijn 2013/34/EU (jaarrekeningenrichtlijn)

Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen, tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad (*PbEU* 2013, L 182).

Richtlijn 2014/51/EU (Omnibus II-richtlijn)

Richtlijn 2014/51/EU van het Europees parlement en de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van de Richtlijnen 2003/71/EU en 2009/138/EG alsmede de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009, (EU) nr. 1094/2010 en (EU) nr. 1095/2010 wat de bevoegdheden van de Europese toezichthoudende autoriteit (Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen) en de Europese toezichthoudende autoriteit (Europese Autoriteit voor effecten en markten) betreft (*PbEU* 2014, L 153).

Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35

Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35 van de Commissie van 10 oktober 2014 tot aanvulling van Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II) (*PbEU* 2015, L 12).

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2450 van de Commissie van 2 december 2015 tot vaststelling van technische uitvoeringsnormen met betrekking tot de templates voor de indiening van informatie bij de toezichthoudende autoriteiten in overeenstemming met Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad (*PbEU* 2015, L 347).

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2452

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2452 van de Commissie van 2 december 2015 tot vaststelling van technische uitvoeringsnormen met betrekking tot de procedures, vormgeving en templates van het verslag over de solvabiliteit en financiële positie/toestand in overeenstemming met Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad. (*PbEU* 2015, L 347).